

REGERINGSKANSLIET

Sveriges rapport till Europarådet om den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

Rapport avgiven i enlighet med stadgans artikel 15,
fjärde rapporten

Förord

Sverige har under 2009 antagit en ny minoritetspolitisk strategi för att på ett bättre sätt uppfylla de minoritetspolitiska målen och säkerställa de nationella minoriteternas möjligheter att behålla sin särart, sin kultur och sitt språk. Strategin presenterades i regeringens proposition *Från erkännande till egenmakt strategi för de nationella minoriteterna* (prop. 2008/09:158). Där i konstateras att de åtgärder som vidtogs i samband med Sveriges ratificeringen av Europarådets minoritetskonventioner behöver kompletteras och ambitionsnivån behöver höjas. Åtagandena gentemot de nationella minoriteterna har därför konkretiserats och de nationella minoriteternas särskilda ställning i det svenska samhället har förtydligats så att beslutsfattare och tjänstemän på olika nivåer i samhället ska få bättre kunskap och förståelse för Sveriges folkrättsliga åtaganden och att beslut som fattas lever upp till dessa åtaganden. Regeringens samlade strategi för minoritetspolitiken lyfter också fram bevarandeperspektivet och behovet av att öka de nationella minoriteternas delaktighet. De nationella minoriteterna behöver ges bättre verktyg för att kunna tillägna sig, utveckla, bevara och återta sina språk.

Mycket arbete återstår på central och lokal nivå innan den minoritetspolitiska strategin får fullt genomslag. Det är min förhoppning att det arbete som nu görs ska öka de nationella minoriteternas egenmakt och därmed ge dem bättre förutsättningar att forma sin egen framtid.

Sverige avger härmed sin fjärde rapport om åtgärder som har vidtagits fram till den 1 september 2010 för att uppfylla åtagandena enligt Europarådets europeiska stadga om landsdels- eller minoritetsspråk. Rapporten är uppställd och svaren är avgivna enligt de anvisningar Europarådet angett i sina riktlinjer. Rapporten tar upp de åtgärder som vidtagits och de förändringar som skett sedan Sverige lämnade sin senaste rapport, men försöker också bemöta de synpunkter och frågor som Europarådet framfört i sina rapporter om Sverige. Redogörelsen för genomförda åtgärder sker artikel för artikel.

Stockholm september 2010

Nyamko Sabuni
ansvarigt statsråd för minoritetspolitiken

Innehållsförteckning

DEL I	6
DEL II	25
DEL III	39
Språk: SAMISKA, FINNSKA och MEÄNKIELI.....	39
Artikel 8 – Utbildning	39
Artikel 9 – Rättsväsendet	51
Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice	55
Artikel 11 – Massmedia	58
Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar	61
Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden	64
Artikel 14 – Utbyte över gränserna	64
BILAGOR	65
Bilaga 1 Ratificerade artiklar	65
Bilaga 2 – Författningsbilaga	66
Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.....	66
Språklag (2009:600).....	71
Diskrimineringslag (2008:567)	72
Socialtjänstlagen (2001:453).....	97
Lag (2008:962) om valfrihetssystem.....	97
Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.	105
Sametingslagen (1992:1433).....	105
Grundskoleförordningen (1994:1194).....	106
Skollagen (2010:800)	107
Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)	108

DEL I

Inledande kommentarer

Sveriges fjärde rapport till Europarådet om den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, avgiven i enlighet med stadgans artikel 15, följer den reviderade dispositionen för periodiska rapporter vilka antogs av Ministerkommittén under kommitténs 1056:e möte den 6 maj 2009. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt de frågor som Expertkommittén belyste i dess tredje utvärderingsrapport ECRML (2009) 3. För redovisningen av del IIT har regeringen valt redovisningsalternativ B.

För att undvika att repetera information som angivits i tidigare rapporter, har regeringen valt att gällande åtaganden där inga relevanta förändringar har skett sedan regeringens tredje rapport hänvisas till densamma. Detsamma gäller de åtaganden Expertkommittén i sin rapport ansåg inte gav upphov till en reviderad bedömning eller en annan framställning av genomförandet.

En ny minoritetspolitisk strategi

I juni 2009 antog riksdagen propositionen Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna (proposition 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). Den nya strategin genomförs från och med januari 2010.

Strategin innehåller åtgärder för att:

- säkerställa en bättre efterlevnad av Europarådets minoritetskonventioner,
- bättre följa upp genomförandet av minoritetspolitiken,
- motverka diskriminering av och utsatthet för de nationella minoriteterna,
- stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande, samt
- främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

Den rättsliga regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter har förtydligas genom den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2010 och gäller i hela landet. Mer information om lagen följer nedan.

Erfarenheterna visar att det av riksdagen beslutade erkännandet av de nationella minoriteterna i december 1999 inte har åtföljts av tillräckligt beslutsamma åtgärder för att de nationella minoriteterna ska kunna åtnjuta sina rättigheter fullt ut. Det finns en rad områden där det behövs förbättringar. Ambitionen i den svenska minoritetspolitiken måste, enligt regeringen, höjas avsevärt. Det handlar bl.a. om att skapa en struktur som får minoritetspolitiken att förverkligas på ett bättre sätt. En viktig utgångspunkt

för reformarbetet har varit att stärka de nationella minoriteternas egenmakt och förutsättningar att bevara och revitalisera sina språk och sin kultur.

Budgeten för minoritetspolitiken har från och med 2010 höjts till dryga 80 miljoner SEK per år. Budgeten har tidigare varit 10 miljoner SEK per år.

Motverka diskriminering, negativa attityder och utsatthet

Den nya diskrimineringslagen (2008:567), som ersatt de tidigare sju diskrimineringslagarna, ger Diskrimineringsombudsmannen goda förutsättningar att även i fortsättningen verka för lika rättigheter och möjligheter för nationella minoriteter, bl.a. genom att öka kunskapen om diskrimineringsfrågor bland dessa grupper. I den minoritetspolitiska strategin konstaterar regeringen att Diskrimineringsombudsmannens påbörjade främjandearbete bland de nationella minoriteterna behöver fortsätta.

I strategin konstateras också att det metodarbete som Delegationen för romska frågor bedrivit för att förbättra romernas situation och motverka deras utsatthet i det svenska samhället behöver fortsätta efter det att Delegationens avslutat sitt arbete. Länsstyrelsen i Stockholms län arbetar med frågan i avvaktan på Regeringskansliets beredning av förslagen. Delegationen redovisade sitt uppdrag den 30 juli 2010 genom betänkandet *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* (SOU 2010:55). I avvaktan på Regeringskansliets beredning av delegationens förslag ska Länsstyrelsen i Stockholms län stödja de kommuner som påbörjat ett utvecklingsarbete avseende den romska minoriteten samt förmedla kontakter mellan den romska minoriteten och myndigheter.

Det arbete som påbörjades 2008 på jämställdhetsområdet för att stärka nationella minoritetskvinnors ställning och egenmakt fortsätter även under 2010. Medel har avsatts med 5 miljoner SEK för 2010.

Uppföljning och styrning av minoritetspolitiken

Bristande engagemang och ansvarstagande försvårar genomförandet av minoritetsåtagandena och styrningen och genomförandet behöver bli bättre på nationell och lokal nivå. Ett statligt uppföljningssystem har därför införts för att följa upp efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetspråk samt effekterna av minoritetspolitiken.

Uppföljningssystemet består av följande delar:

Det minoritetspolitiska målet konkretiseras och bryts ned i ett antal delområden
Effekterna av minoritetspolitiken ska följas upp inom respektive delområde i det fortsatta arbetet. Det minoritetspolitiska målet behöver också integreras

tydligare i andra politikområden som berör de nationella minoriteterna och deras förutsättningar att bevara sin kultur och sitt språk.

Uppföljningsansvar införs

Myndighetsansvaret på minoritetspolitikens område behöver förtydligas. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått nationellt uppföljningsansvar för minoritetspolitikens genomförande. Dessa myndigheter ska dessutom genom rådgivning, information och liknande verksamhet bistå andra förvaltningsmyndigheter vid tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Syftet är att underlätta arbetet på kommunal nivå.

Effektivare myndighetssamordning

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått samordningsansvar för de minoritetspolitiska målen. Ett antal myndigheter ska under en treårsperiod följa upp, analysera och redovisa sina insatser utifrån minoritetspolitikens mål. Dessa myndigheter är Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Högskoleverket, Lantmäteriet, Diskrimineringsombudsmannen, Ungdomsstyrelsen, Valmyndigheten och Statens kulturråd. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått ansvar att till regeringen redovisa en samlad bedömning av efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Kunskapshöjande insatser

Kunskapen och medvetenheten om de internationella åtagandena och de nationella minoriteterna och minoritetsrättigheter behöver öka för att efterlevnaden ska förbättras. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser. Sametinget har fått i uppdrag att skapa och ansvara för en hemsida rörande de nationella minoriteterna. Den nya hemsidan (www.minoritet.se) togs i drift i december 2009.

En ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Den rättsliga regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter har förtydligats genom en sammanhållen lag som gäller i hela landet och inte enbart i en viss region av landet. Den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ersätter tidigare lagar om rätt att använda samiska, finska och meänkieli. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2010.

Samtliga nationella minoriteter omnämns i den nya lagen (genom hänvisning till språklagen, se nedan).

Allmänna bestämmelser har införts för att förtydliga samhällets ansvar. Den nya rättsliga regleringen tydliggör även de nationella minoriteternas särställning i Sverige i förhållande till åtagandena i dels ramkonventionen,

dels del II i minoritetsspråkskonventionen. Dessa åtaganden ska genomföras och efterlevas i hela landet för samtliga nationella minoriteter. Dessa åtaganden har inte reglerats närmare i svensk rätt tidigare. Allmänna bestämmelser har införts rörande informationskyldighet för statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter, det allmännas ansvar att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sina språk och sin kultur och skyldigheten att samråda med de nationella minoriteterna.

En skyldighet att informera om rättigheter har införts. Förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

En skyldighet att främja de nationella minoriteternas språk och kultur har införts. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

De nationella minoriteternas inflytande stärks och lagregleras

De nationella minoriteternas förbättrade möjligheter till inflytande är av avgörande betydelse för att synliggöra gruppernas behov i samhälle och är en förutsättning för att Sverige ska kunna leva upp till åtagandena i minoritetskonventionerna. Regeringen har gjort bedömningen att de åtgärder som hittills vidtagits inte är tillräckliga för att säkerställa inflytande och har därför vidtagit ett antal åtgärder för att stärka minoriteternas inflytande.

Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjligheter till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor (5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk). Det är särskilt viktigt att få i gång en fungerande dialog i kommunerna eftersom många viktiga beslut som rör de nationella minoriteterna fattas på lokal nivå.

För att stärka de nationella minoriteternas egenmakt har det ekonomiska stödet till organisationer som företräder de nationella minoriteterna höjts med ytterligare 2 miljoner SEK till 6 miljoner SEK per år. I det här skedet är det, enligt regeringens bedömning, angeläget att särskilt prioritera de nationella minoriteternas förutsättningar att skapa fungerade samrådsmodeller inom förvaltningsområdena där förstärkta minoritetsrättigheter gäller rörande samiska, finska respektive meänkieli.

Regeringen avser påbörja en dialog med ungdomsförbunden för de nationella minoriteterna på nationell nivå i syfte att öka ungdomsförbundens möjligheter till inflytande.

Sametingets roll har tydliggjorts. Sametinget ska fastställa mål för och inte endast leda det samiska språkarbetet. Sametingets utökade ansvar kommer till uttryck genom en ändring i sametingslagen (1992:1433). Riksdag och regering kan formulera övergripande mål för den nationella språkpolitiken men när det handlar om att uttrycka målsättningar för det interna samiska språkarbetet bör ansvaret, enligt regeringen, ligga på Sametinget i rollen som folkvalt organ. Mål för att främja, vårda och utveckla det samiska språket fordrar en demokratisk förankring i den egna gruppen som ett folkvalt organ kan ge.

Det förstärkta minoritetsskyddet utökas

Förstärkt skydd enligt del III i minoritetsspråkskonventionen ges i dag inom förvaltningsområdena, förutom när det gäller rätten till modersmålsundervisning som gäller i hela landet. Fler enskilda får tillgång till förstärkt minoritetsskydd genom att förvaltningsområdena för finska och samiska språken har utvidgats till ytterligare kommuner. I minoritetsstrategin konstateras att de områden där förstärkt skydd ges behöver enskildas möjlighet att nyttja rättigheterna förbättras.

Statsbidraget till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena har därför höjts för 2010 till dryga 50 miljoner SEK (tidigare 6 miljoner SEK för sju kommuner).

Förvaltningsområde för finska språket utvidgades den 1 januari 2010 med 18 kommuner – Botkyrka, Eskilstuna, Hallstahammar, Haninge, Huddinge, Håbo, Köping, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker och Östhammar. Sedan tidigare ingår kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Förvaltningsområdet för samiska språket utvidgades den 1 januari 2010 med 13 kommuner – Arvidsjaur, Berg, Härjedalen, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund. Sedan tidigare ingår kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna.

Förvaltningsområdet för meänkieli har inte utvidgats. I förvaltningsområdet ingår kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Det finns anledning att ta vara på kommunalt engagemang och därför har det införts en möjlighet för kommuner att frivilligt ansluta sig till ett förvaltningsområde. Ett sådant kommunalt engagemang kan också väckas genom de nationella minoriteternas eget arbete lokalt och genom att en fungerande dialog kommer igång mellan kommunala företrädare och de nationella minoriteterna. Beslut om att en kommun ska få ingå i ett

förvaltningsområde fattas av regeringen. Tillkommande kommuner blir också berättigade till statsbidrag, det vill säga statligt stöd för merkostnader som föranleds av det förstärkta minoritetsskyddet. Efter ansökan har förvaltningsområdet för finska utvidgats ytterligare från och med 1 maj 2010 med kommunerna Borås, Surahammar och Västerås samt det samiska förvaltningsområdet utvidgats med Krokoms kommun. Diskussioner om frivillig anslutning pågår för närvarande i ett antal kommuner och ansökningar från ytterligare kommuner har inkommit till regeringen

Åtgärder för att underlätta utvidgning av förvaltningsområden har vidtagits. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått i uppdrag att stödja och samordna genomförandet av det förstärkta minoritetsskyddet i de nya kommunerna inom förvaltningsområdena. Dessa myndigheter har under 2010 särskilda medel för att genomföra detta och för kunskapshöjande insatser samt för information. Erfarenheter och sakkunskap från kommuner i det ursprungliga förvaltningsområdena bör också tas tillvara i det fortsatta arbetet.

Sammanfattningsvis så omfattar förvaltningsområdet för finska följande kommuner: Borås, Botkyrka, Eskilstuna, Gällivare, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Kiruna, Köping, Pajala, Sigtuna, Solna, Stockholm, Surahammar, Södertälje, Tierp, Västerås, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar och Övertorneå.

Förvaltningsområdet för samiska omfattar följande kommuner: Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Härjedalen, Gällivare, Jokkmokk, Kiruna, Krokoms, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund.

Förvaltningsområdet för meänkieli omfattar följande kommuner: Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos myndigheter

Inom förvaltningsområde har enskilda rätt att använda minoritetsspråket vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet med ett geografiskt verksamhetsområde som helt eller delvis omfattar förvaltningsområdet, i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till området. Om den enskilde använder samiska, finska eller meänkieli i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har också rätt att på begäran få skriftlig översättning av beslut i ärenden på samiska, finska respektive meänkieli. Myndigheten ska, såsom tidigare, även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk. Rätt till skriftlig översättning har införts.

Utanför förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket. Denna bestämmelse är ny.

Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket, och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part. Denna bestämmelse är ny.

En skyldighet att verka för rekrytering av språkkunnig personal har införts: Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i kontakter med myndigheten. Denna bestämmelse är ny.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos domstolar

När det gäller rätten att få använda finska, meänkieli respektive samiska utvidgas inte rätten till ytterligare domstolar då detta inte bedömts som prioriterat i detta skede. Rätten kommer dock även i fortsättningen att finnas i det ursprungliga förvaltningsområdet (det vill säga 7 kommuner i Norrbotten). En nyhet är att part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde får rätt att på begäran få domstolens domslut och domskäl eller beslut och beslutsmotivering skriftligen översätta till något av de aktuella språken.

Förskoleverksamhet

Inom förvaltningsområdena har barn rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på samiska, finska respektive meänkieli. Genom utvidgningen av förvaltningsområdena för finska och samiska kan fler barn få sådan förskoleverksamhet.

Äldreomsorg

Inom förvaltningsområdena har äldre rätt till äldreomsorg på helt eller delvis på samiska, finska respektive meänkieli. Genom utvidgningen av förvaltningsområdena för finska och samiska får fler äldre nu möjlighet till sådan omsorg

Detsamma gäller i kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i finska, meänkieli eller samiska. Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Detta innebär en ändring i socialtjänstlagen (5 kap. 6 §) från och med den 1 januari 2010.

Utbildningsområdet

För att stärka det samiska språkets fortlevnad bör tillgången på integrerad samisk undervisning utökas. Ytterligare 1 miljon SEK har därför tillförts.

Aktiva revitaliseringsinsatser

Den pågående språkbytesprocessen behöver vändas om de nationella minoritetsspråken ska kunna bevaras som levande språk. Vissa av minoritetsspråken, såsom sydsamiska, är så hotade att åtgärder behövs omgående.

Regeringen beslutade den 23 mars 2010 att tillsätta en särskild referensgrupp inom Regeringskansliet för att bistå med sakkunskap och erfarenhet i frågor som rör revitalisering av de nationella minoritetsspråken. En bredare dialog med olika aktörer i samhället behöver också initieras för att förstärka revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken. Ledamöter i referensgruppen tillsattes i maj 2010 och referensgruppen ska slutredovisa sitt uppdrag i juni 2012.

Aktiva revitaliseringsinsatser behövs för att stärka de nationella minoritetsspråkens fortlevnad. Medel har avsatts för särskilda revitaliseringsinsatser för de nationella minoritetsspråken. Medlen ska fördelas av Institutet för språk och folkminnen efter ansökan av organisationer. Under 2010 ska 3,4 miljoner SEK fördelas till olika typer av revitaliseringsprojekt. Intresset för att söka sådana medel har varit stort.

Två samiska språkcentra ska inrättas i det sydsamiska området, i Östersund respektive Tärnaby. Med samiska avses i detta sammanhang samtliga varieteter av språket inom den svenska delen av Sápmi. Syftet är att stärka revitaliseringen av det samiska språket. Sametinget är huvudman för dessa språkcentra. Dessa ska aktivt främja och stimulera ökad användning av samiska i samhället, bistå med sakkunskap, utveckla metoder för att stärka enskildas förutsättningar att bruka och återta det samiska språket samt sprida kunskap om revitalisering. Från och med 2010 avsätts 6 miljoner SEK årligen för dessa språkcenter. Sametinget har under 2010 påbörjat arbetet med etableringen av språkcentren.

Kunskapen om revitalisering hos de nationella minoriteterna behöver ökas och för att underlätta bevarandet av de nationella minoritetsspråken bör enskilda som tillhör de nationella minoriteterna ges bättre kunskap om additiv tvåspråkighet och revitalisering. Den nya hemsidan rörande nationella minoriteter, som syftar till detta, bör, enligt regeringen, även användas på ett innovativt sätt för att sprida kunskap som stödjer bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

Regeringen har även beviljat bidrag till Uppsala universitet för att ge ungdomar från de nationella minoriteterna möjlighet att delta i en internationell forskarkonferens rörande revitalisering i oktober 2010. Syftet är att ungdomsförbunden ska aktiveras i revitaliseringsarbetet och att ungdomar får mer kunskaper om aktiv revitalisering.

Ytterligare 700 000 SEK har avsatts för utökade språkvårdsinsatser för de nationella minoritetsspråken. I detta skede prioriteras åtgärder rörande meänkieli särskilt.

Aktivt synliggörande av de nationella minoriteterna

De nationella minoriteternas nutida och historiska närvaro samt deras språk och kulturer behöver aktivt synliggöras i det svenska samhället som en del av det gemensamma svenska kulturarvet.

Minoritetsspråkiga ortnamn är en värdefull del av kulturarvet som bör värnas aktivt av samhällets företrädare. För att synliggöra detta kulturarv bör arbetet med skyltning av minoritetsspråkiga ortnamn intensifieras. Statliga och kommunala myndigheter bör i sin verksamhet värna minoritetsspråkiga ortnamn och synliggöra minoritetsspråkens närvaro genom skyltning och annan utmärkning. Fastställda minoritetsspråkiga ortnamn bör användas som namn på postorter där detta bedöms som lämpligt.

Jämställdhetsarbete bland de nationella minoriteterna

Under 2008–2010 genomför regeringen en särskild satsning för att stärka nationella minoritetskvinnors ställning i samhället.

Ny språklag

En ny språklag (2009:600) beslutades av riksdagen under 2009 och lagen trädde i kraft 1 juli 2009. Av lagen framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Det framgår vidare att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Institutet för språk och folkminnen följer upp tillämpningen av lagen genom sin avdelning Språkrådet. Även Sametinget har i uppdrag att följa upp språklagen när det gäller samiskan.

En reformerad grundlag

I december 2009 överlämnade regeringen till riksdagen propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80). Bestämmelsen i 1 kap. 2 § regeringsformen om skydd för vissa minoriteter föreslås ändras så att det samiska folket särskilt omnämns. Bestämmelsen föreslås vidare utformas

som en obligatorisk målsättning, dvs. möjligheterna att behålla och utveckla ett kultur- och samfundsliv ska främjas. Order 'bör' ersätts således med 'ska'. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2011. Ändringar i grundlagar kräver att riksdagen två gånger fattar likadana beslut med val till riksdagen dessemellan.

Åtgärder som har genomförts för att uppfylla Ministerkommitténs rekommendationer.

Det är underförstått att närmare uppgifter om åtgärder som vidtagits för att genomföra Ministerkommitténs rekommendationer avseende efterlevnaden av minoritetsspråskonventionen kommer att framgå av rapporten. Trots det anges här sammanfattat åtgärderna för varje rekommendation.

1. Att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera de områden där finska och samiska omfattas av del III i konventionen och tillämpa de relevanta bestämmelserna i konventionen i de områdena.

Som nämnts ovan ges förstärkt skydd enligt del III i minoritetsspråskonventionen i dag inom förvaltningsområdena. Förvaltningsområdena för finska och samiska språken utvidgades den 1 januari 2010 med ytterligare 18 respektive 13 kommuner och en möjlighet till frivillig anslutning till förvaltningsområde har införts. Under reformarbetet har utredare och även Regeringskansliet fört dialog med berörda minoriteter. Förslag som lämnats av utredare har även remitterats till Sametinget och organisationer som företräder nationella minoriteter. Det finska förvaltningsområdet har utvidgats med ytterligare tre kommuner och det samiska med en kommun efter att regeringen under 2010 beslutat att godkänna fyra ansökningar om frivillig anslutning.

Statsbidraget till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena har höjts från 2010 till dryga 50 miljoner SEK (tidigare 6 miljoner SEK för sju kommuner).

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har i uppdrag att stödja och samordna genomförandet i de nya kommunerna inom förvaltningsområdena. Dessa myndigheter har under 2010 särskilda medel för att genomföra detta och för kunskapshöjande insatser samt för information.

2. Att aktivt stärka undervisningen på minoritetsspråken, dels genom att anpassa modersmålsundervisningen till bestämmelserna i artikel 8 i konventionen och i tillämpliga fall anordna tvåspråkig undervisning, dels genom att utveckla lämplig grundutbildning och vidareutbildning för lärare.

Sedan den 1 juli 2008 har samma rättigheter för undervisning införts för alla nationella minoritetsspråk. Till skillnad från modersmålsundervisning i andra

språk finns nu inget krav på att minst fem elever i kommunen måste begära undervisning i ett minoritetsspråk. Kravet på att språket ska vara ett dagligt umgängesspråk i hemmet har också tagits bort. Likaså har begränsningen om högst sju års undervisning tagits bort för samtliga minoritetsspråk.

Satsningar på att stödja framtagande av böcker och andra läromedel i och på de nationella minoritetsspråken har gjorts i två omgångar. Skolverket fick ett uppdrag 2008 att undersöka behovet samt stödja utveckling och produktion av böcker och andra läromedel för de nationella minoriteterna. Sammanlagt anvisades 10 miljoner SEK för uppdraget. Skolverket inledde uppdraget med att kontakta målgrupperna och göra en fördelning av resurserna på de olika minoriteterna. Fördelningen har bl.a. utgått från antalet elever i varje språkgrupp. Sameskolstyrelsen fick ytterligare en miljon SEK till att utveckla läromedel på samiska. Under innevarande år, 2010, avsätts en miljon SEK för framtagande av läromedel på romani chib och samiska.

Sedan 2007 har regeringen genomfört flera satsningar på uppbyggnad av utbildning i nationella minoritetsspråk. Regeringen har gett Linköpings universitet ansvar för utbildning i romani chib, Lunds universitet för utbildning i jiddisch, Uppsala universitet och Stockholms universitet för utbildning i finska och Umeå universitet för utbildning i meänkieli och samiska. Vidare har Luleå tekniska universitet fått i uppdrag att erbjuda lärarutbildning med inriktning mot finska, meänkieli och samiska. Regeringen har inför 2010 gett Luleå tekniska universitet i uppdrag att redovisa hur man arbetar med att öka antalet sökande till lärarutbildningen.

Regeringen har även gett Högskoleverket i uppdrag (dnr U2010/3886/UH) att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan ökas. Vidare innebär uppdraget att Högskoleverket ska, om det bedöms lämpligt, efter dialog med berörda lärosäten, föreslå förändringar i nuvarande ansvarsfördelning mellan de lärosäten som anordnar utbildningar i nationella minoritetsspråk. Högskoleverket ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2011.

3. Att inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli.

Se svaret under rekommendation 2 ovan.

4. Att som prioritet anta flexibla och innovativa åtgärder för att upprätthålla sydsamiskan.

De samiska språkcentren i Östersund och Tärnaby ska aktivt främja och stimulera ökad användning av samiska i samhället. Språkcentren är placerade i det sydsamiska området. Språkcentren ska genomföra attitydförändrande och statushöjande arbete och även bistå kommuner, myndigheter,

utbildningsväsendet och samhället i övrigt med språkutvecklingsinsatser. Tanken är inte att språkcentren ska ta över de uppgifter som åligger kommuner och myndigheter. Däremot kan språkcentren bistå med kunskap och resurser så att det offentliga verksamheterna kan integrera samiskan på ett bra sätt och som är anpassat till relevanta och kulturella förutsättningar.

Regeringens förstärkning av den integrerade samiska undervisningen bedöms också gynna bevarandet av de mindre samiska varieteterna.

Sydsamiska undervisas i fyra av de fem sameskolorna och i fyra kommuner inom den integrerade undervisningen. Läromedel på sydsamiska har tagits fram och en sameskola har deltagit i ett sydsamiskt språkbadsprojekt. På webbplatsen Tema Modersmål (www.modersmal.net) finns en särskild sida för sydsamiska.

5. Att inrätta en strukturerad politik och vidta organisatoriska åtgärder för att uppmuntra användningen av samiska, finska och meänkieli i tal och skrift i kontakten med rättsväsende och offentliga myndigheter inom de definierade förvaltningsområdena.

Genom att Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget givits nationellt uppföljningsansvar för tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk finns det bättre förutsättningar att stödja det kommunala arbetet med att främja rätten att använda samiska, finska och meänkieli. Kommunerna inom förvaltningsområdena ska i sin verksamhet kunna ge service på minoritetsspråk. Regeringen har avsatt särskilda medel för att dessa myndigheter genom samordning, kunskapshöjande insatser, informations- och utbildningsinsatser ska kunna bistå kommuner och landsting i förvaltningsområdena. Syftet är att på detta sätt öka kunskapen och medvetenheten om de minoritetspolitiska målen. Det ger också möjlighet att arbeta specifikt med att stödja med sakkunskap rörande t.ex. förskoleverksamhet och äldreomsorg på minoritetsspråk. Vid de konferenser som Länsstyrelsen och Sametinget anordnat för kommuner och landsting under 2009 och 2010 har dessa fått lämna önskemål om specifika åtgärder som de skulle vara betjänta av.

När det gäller rätten att få använda finska, meänkieli respektive samiska utvidgas inte rätten till ytterligare domstolar då detta inte bedömts som prioriterat i detta skede. Rätten kommer dock även i fortsättningen att finnas i det ursprungliga förvaltningsområdet. Rätten att använda samiska, finska och meänkieli hos domstolar regleras i den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

6. Att underlätta grundandet av dagstidningar på samiska och meänkieli.

I villkoren för statligt presstöd finns vissa särskilda regler för ekonomiskt stöd till dagstidningar som vänder sig till språkliga minoriteter. I december

2008 beslutade regeringen om ändringar i presstödet som härrör från förslag som Presskommittén 2004 lämnade i januari 2006 i betänkandet Mångfald och räckvidd (SOU 2006:8). En av ändringarna innebär att gränsen för vilken abonnerad upplaga som måste uppnås för att en tidning ska kunna få stöd sänktes från 2 000 till 1 500 exemplar, vilket är ett viktigt steg för att underlätta etablering av tidningar på minoritetsspråk.

Riksdagen beslutade den 2 juni 2010 om nya villkor för stödet till dagspressen med anledning av propositionen Nya villkor för stödet till dagspressen (prop. 2009/10:199). I propositionen gör regeringen bedömningen att initiativ till ett samarbete bör tas med berörda myndigheter och aktörer i Finland och Norge för att underlätta utgivningen av gränsöverskridande dagstidningar på meänkieli och samiska. Ett sådant samarbete kan innehålla en undersökning av förutsättningarna för gränsöverskridande tidningssamarbeten på de aktuella språken.

Presskommittén 2004 har också förslagit att en särskild bestämmelse införs i presstödsförordningen för att underlätta utgivningen av tidningar på samiska och meänkieli. I propositionen Nya villkor för stödet till dagspressen (prop. 2009/10:199) bedömer regeringen emellertid – i likhet med företrädare för de berörda språkgrupperna – att det är tveksamt om förslaget kommer att leda till en etablering av nya tidningar, och anser därför att förslaget inte bör genomföras.

Expertkommitténs frågor och rekommendationer avseende de allmänna bestämmelserna (del I) i minoritetsspråkskonventionen

10. Ange vilka åtgärder som tagits för att i samarbete med minoritetsspråkstalande samla in pålitliga uppgifter om hur många som talar de olika minoritetsspråken och hur de fördelar sig geografiskt.

Som nämns i föregående rapport för Sverige inte officiell statistik över människors etniska tillhörighet, utöver medborgarskap och födelseland, eftersom det inte existerar metoder för beräkning av etnisk tillhörighet som både är etiskt acceptabla och vetenskapligt säkra. Det finns således ingen officiell statistik rörande etnisk, språklig eller kulturell tillhörighet.

För uppskattningar om antalet talare av minoritetsspråken och hur de fördelar sig geografiskt hänvisas till föregående rapport.

14. (box) Vilka åtgärder har tagits för att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera hela de områden där lule-, nord- och sydsamiska av hävd används i Sverige och att tillämpa konventionen i de områdena.

Frågan om förvaltningsområdenas geografiska omfattning har utretts dels av Utredningen om finska och sydsamiska språken, betänkandena Rätten till

mitt språk (SOU 2005:40) och Att återta mitt språk (SOU 2006:19), dels vid Integrations- och jämställdhetsdepartementet, Departementspromemorian Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter – ett alternativ (Ds 2008:26). Båda utredningarna förde en dialog med berörda nationella minoriteter. Utredningsarbetet utgör underlag för regeringens minoritetspolitiska strategi som bl.a. innebär en utvidgning av det samiska förvaltningsområdet i det traditionellt sydsamiska området.

17. Ange ytterligare information om utvecklingen beträffande de framtagna handböckerna och huruvida liknande handböcker planeras för de andra minoritetsspråken.

År 2008 publicerades handboken ”Mänskliga rättigheter..? Jag vet att dom finns och jag tror att Sverige är bra på dom – Handbok i mänskliga rättigheter på kommunal nivå”. Handboken togs fram av Göteborgs universitet på uppdrag av Regeringskansliet och den innehåller ett avsnitt som rör nationella minoriteter.

År 2008 publicerade även Sametinget på uppdrag av Regeringskansliet ”Språkhandbok för att bevara samiskan”. Handboken innehåller konkreta förslag på hur man på lokal nivå kan arbeta aktivt med att stärka samiskan i den kommunala verksamheten.

Några planer på ytterligare handböcker finns inte för närvarande.

18. Ange ytterligare information om hur personer som talar samiska, finska och meänkieli kan åtnjuta rätten till förskoleutbildning och äldreomsorg helt eller delvis på sina språk och rätten att använda sitt språk i kontakten med myndigheter och domstolar.

Förskoleutbildning

I förskolans läroplan (Lpfö4) regleras att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. Ett av målen är att förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Skolverket arbetar på uppdrag från regeringen med att främja tillgången till läromedel som är avsedda att användas vid modersmålsstöd i förskolan. Inom ramen för uppdraget har Skolverket under 2009 successivt samlat material på webbplatsen Tema Modersmål (www.modersmal.net). Via webbplatsen kan

man hitta kommenterade tips på böcker, översättningar, ljudböcker och broschyrer av olika svårighetsgrad som är användbara i förskolan i det dagliga arbetet.

Skolverket har tagit fram ett referens- och metodmaterial *Flerspråkighet i förskolan* med tips och idéer förankrade i teori om hur förskolan kan möta två- och flerspråkiga barn. Detta material är ett stöd till personal som möter två- och flerspråkiga barn i förskolan. Materialet innehåller exempel på vad man kan göra och vilka resurser som kan knytas till förskolan för att ge alla barns olika språk näring att växa. Ambitionen är att materialet ska kunna användas för alla förskolor.

I den nya skollagen (2010:800) som träder ikraft den 1 juli 2011 införs regler för modersmålsstöd för förskolan och även för förskoleklassen, vilket blir nytt. Där regleras att barn vars första språk inte är svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I den reviderade läroplanen för förskolan som träder i kraft den 1 juli 2011 har skrivits in att förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet (SKOLFS 1998:16).

Inom förvaltningsområdena har barn rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på samiska, finska respektive meänkieli.

Äldreomsorg

Som nämns ovan har regeringen i den nya strategin för de nationella minoriteterna lyft fram behovet av att kunna få äldreomsorg på nationellt minoritetsspråk.

Från den första januari 2010 gjordes en förändring i socialtjänstlagen (2001:453) som innebär att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor (SOL 5 kap. 6 §.)

I 18 § i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att en kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket.

Ytterligare kommuner kan också enligt den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ansöka hos regeringen om frivillig anslutning till förvaltningsområde och därmed bli berättigade till riktat

statsbidrag från staten. Det ger också nya möjligheter för kommunerna att arbeta med dessa frågor.

Sedan 1 januari 2009 är det möjligt för kommuner att använda valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Lagen innebär en form av upphandling där kommunen sätter en bestämd kvalitetsnivå och ett pris, och de utförare som är villiga att utföra tjänsten till det satta priset och kvaliteten får konkurrera om kunderna/brukarna. Syftet är alltså att utförarna ska konkurrera med högsta kvalitet istället för med lägsta pris. Ett viktigt syfte med lagen är mångfald bland utförarna. 1 juni 2010 presenterade Socialstyrelsen en rapport där det framgår att i kommuner där valfrihetssystem har införts anger varannan respondent att utförare med särskild inriktning är verksamma i kommunen. Vanligast är att utförare profilerar sig genom att erbjuda personal som talar finska eller andra inom- eller utomeuropeiska språk.

Från årsskiftet 2011 införs en bestämmelse i socialtjänstlagen (2001:453) om att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. I propositionen värdigt liv i äldreomsorgen som antogs av riksdagen i maj 2010 framgår att lagändringen bl. a. innebär att socialtjänsten ska visa lyhördhet inför varje persons unika förutsättningar och behov. Till individuellt anpassad omsorg kan höra att bl.a. observera olika kulturella och etniska förhållanden vilket t.ex. kan innebära att erbjuda omsorg på det språk som den äldre förstår eller är kopplat till den äldre personens identitet.

Rätten att använda sitt språk i kontakten med förvaltningsmyndigheter

Inom förvaltningsområdena har enskilda rätt att använda samiska, finska och meänkieli vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet med ett geografiskt verksamhetsområde som helt eller delvis omfattar förvaltningsområdet, i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till området. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har också rätt att på begäran få skriftlig översättning av beslut i ärenden på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska, såsom tidigare, även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk. Rätt till skriftlig översättning har införts.

Utanför förvaltningsområdena har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket. Denna bestämmelse är ny.

Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket, och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part. Denna bestämmelse är ny.

En skyldighet att verka för rekrytering av språkkunnig personal har införts. Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i kontakter med myndigheten. Denna bestämmelse är ny.

Rätten att använda sitt språk i kontakten med domstolar

I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk regleras även rätten att använda samiska, finska och meänkieli hos domstolar.

Samiska, finska och meänkieli kan användas hos en förvaltningsrätt, en tingsrätt, en mark- och miljödomstol, en sjörättsdomstol eller en hyres- och arrendenämnd som har en domkrets som helt eller delvis omfattar kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Domstolsverket har gjort den bedömningen att hyresnämnd och arrendenämnd i detta sammanhang bör omfattas av vad som i lagen sägs om domstolar. Samiska, finska och meänkieli kan även användas i de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende där dessa språk kunnat användas överklagas.

För att det ska vara möjligt att använda samiska, finska och meänkieli krävs att målet eller ärendet har anknytning till kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna. Med anknytning menas t.ex. att parten vistas eller är bosatt inom eller att målet eller ärendet rör en fastighet belägen i någon av dessa kommuner.

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ärende hos domstol eller hyres- och arrendenämnd har rätt att använda samiska, finska och meänkieli under målets eller ärendets handläggning. Med ställföreträdare menas t.ex. ett barns vårdnadshavare, en god man eller någon som företräder en juridisk person, dock inte ombud.

Rätten att använda samiska, finska och meänkieli omfattar rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på samiska, rätt att få de handlingar som hör till ärendet eller målet muntligt översatta till samiska, finska och meänkieli och rätt att vid muntlig förhandling eller sammanträde inför domstolen eller hyres- och arrendenämnden tala samiska, finska och meänkieli. Domstolarna och hyres- och arrendenämnderna ska översätta de handlingar som givits in till svenska om det inte är uppenbart onödigt. Dessa myndigheter ska även i övrigt sträva efter att bemöta samisktalande, finsktalande samt meänkielitalande part eller ställföreträdare för part på

samiska, finska och meänkieli. Ersättning för tolk och översättning betalas av allmänna medel.

Det är viktigt för domstolen och hyres- och arrendenämnden att kunna planera anlitan­de av tolk och översättare. En begäran att använda samiska, finska och meänkieli ska därför framställas i samband med att målet eller ärendet inleds eller första gången parten ska yttra sig. En begäran som framställs senare eller som uppenbart har ett otillbörligt syfte får avslås.

20. (box) Lämna information om utvecklingen avseende klargörandet av älv­dalskans ställning och hurvvida myndigheterna har intensifierat dialogen avseende detta med de älv­dalsktalande.

Förespråkare för älv­dalskan – företrädare för organisationen Ulum Dalska (Föreningen för älv­dalskans bevarande) och företrädare för Älvdalens kommun – har vid flera tillfällen upp­vaktat regeringen och uttryckt önskemål om att älv­dalskan ska erkännas som minoritetsspråk i Sverige. Regeringskansliet har i samband med reformarbetet i februari 2008 fört dialog med företrädare för organisationen Ulum Dalska och företrädare för Älvdalens kommun. Frågan om älv­dalskans status har därefter behandlats i proposition 2008/09:158 s. 61. Regeringen finner i detta skede inga skäl för att göra en annan bedömning rörande antalet erkända nationella minoritetsspråk än den som gjordes i anslutning till ratifikationen av Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonvention.

Erfarenheterna visar att de åtgärder som hittills vidtagits för att bevara de redan erkända minoritetsspråken och att skydda de erkända minoriteterna inte har varit tillräckliga för att leva upp till lagstiftarens intentioner och att ytterligare insatser kommer att behövas. De nu påbörjade och planerade minoritetspolitiska insatserna måste därför koncentreras till att aktivt bevara de erkända minoritetsspråken och att skydda de erkända minoriteterna så att Sverige lever upp till redan gjorda folkrättsliga åtaganden. Regeringen anser dock att det finns ett stort värde i att älv­dalskan, oavsett om det är att betraktas som ett språk eller en dialekt, bevaras som en del av det svenska kulturarvet och att det är önskvärt att älv­dalskan förs vidare till nya generationer. Det arbete som Institutet för språk och folkminnen redan bedriver för att bevara svenska dialekter och folkmål behöver således fortsätta. Älvdalens kommun kan, så som redan sker, på olika sätt stödja älv­dalskans bevarande inom den ordinarie verksamheten inom kommunen och ge barn möjlighet att lära sig älv­dalska. Även inom ramen för folkbildningen bör det finnas förutsättningar att stödja bevarandet av älv­dalskan.

21. Lämna information om Umesamiskans ställning och främjande.

Umesamiskan är starkt hotad och antalet talare har minskat. Den umesamiska gruppen arbetar nu aktivt med att bevara sitt språk och har bl.a. skapat en ny organisation för detta ändamål kallad Álgguogáhtie.

Sveriges ratifikation av språkstadgan avser samiska. Detta åtagande innefattar även den umesamiska varieteteten. De åtgärder som vidtas inom den nya minoritetsstrategin kommer även umesamiskan till del.

Förvaltningsområdet för samiska innefattar även områden där umesamiskan fortfarande talas, bl.a. Storuman, Lycksele, Sorsele, Arjeplog, Arvidsjaur, Malå och Umeå. Inom förvaltningsområdet har enskilda bl.a. rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på samiska. Stöd för samiskan i förskola bedöms vara en viktig åtgärd för bevarandet av samiska. Kommuner inom förvaltningsområdet kan även på andra sätt stärka och synliggöra samiskan. Som ett led i detta har bl.a. Umeå kommun inlett ett samarbete med organisationen Álgguogáhtie.

De samiska språkcenter som nu etableras i Östersund respektive Tärnaby ska tillgodose samers – både unga och äldres – behov av att återta sitt språk. Språkcentren ska arbeta med samtliga varieteter av språket. De ska aktivt främja och stimulera ökad användning av samiskan i samhället, bistå med sakkunskap, utveckla metoder för att stärka enskildas förutsättningar att bruka och återta det samiska språket samt sprida kunskap om revitalisering. Insatser som riktar sig till barn och ungdomar ska prioriteras särskilt. Språkcentret i Tärnaby har rekryterat umesamisk kompetens.

Möjlighet finns för den umesamiska gruppen att även söka nya statliga medel till revitaliseringsinsatser från Institutet för språk och folkminnen. Under 2010 ska 3,4 miljoner SEK fördelas för olika språkprojekt.

DEL II

Artikel 7 Mål och principer

Artikel 7.1.a – Erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom

Som nämnts ovan under del I antog riksdagen i juni 2009 propositionen Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna (2008/09:158). Den nya strategin genomförs från och med januari 2010.

Strategi innehåller åtgärder för att:

- säkerställa en bättre efterlevnad av Europarådets minoritetskonventioner,
- bättre följa upp genomförandet av minoritetspolitiken,
- motverka diskriminering av och utsatthet för de nationella minoriteterna,
- stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande, samt
- främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

Den rättsliga regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter har förtydligas genom den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2010 och gäller i hela landet. Den nya rättsliga regleringen tydliggör även de nationella minoriteternas särställning i Sverige i förhållande till åtagandena i dels ramkonventionen, dels del II i minoritetsspråkskonventionen. Dessa åtaganden ska genomföras och efterlevas i hela landet för samtliga nationella minoriteter. Dessa åtaganden har inte reglerats närmare i svensk rätt tidigare.

För mer information om den nya minoritetspolitiska strategin och den nya lagen, se ovan under del I.

Som också nämnts ovan under del I beslutade riksdagen om en ny Språklag (2009:600) under 2009 och lagen trädde i kraft 1 juli 2009. Av lagen framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Det framgår vidare att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Institutet för språk och folkminnen följer upp tillämpningen av lagen genom sin avdelning Språkrådet. Även Sametinget har i uppdrag att följa upp språklagen när det gäller samiskan.

Den nya minoritetspolitiska strategin, lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och språklagen (2009:600) är ett ytterligare

erkännande av de nationella minoritetsspråken som en viktig del av Sveriges kulturarv och därmed ett uttryck för kulturell rikedom.

Artikel 7.1.b – Respekt för det geografiska området för varje landsdels- eller minoritetsspråk

För information om detta åtagande hänvisas till föregående rapport.

Artikel 7.1.c – Åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk

26. Ange information om planerna att öka stödet för skydd och främjande av minoritetsspråk i Sverige årligen fram till 2012.

Minoritetspolitiken

Budgeten för minoritetspolitiken som beskrivs ovan under del I är dryga 80 miljoner SEK per år. Budgeten har tidigare varit 10 miljoner SEK per år. Även under 2011 och 2012 beräknas budgetanslaget till dryga 80 miljoner SEK per år.

Statsbidrag

Genom Statens kulturråd fördelas bl.a. 8 miljoner SEK år 2010 för insatser som syftar till att främja nationella minoriteters språk och kultur.

Språkvård

Institutet för språk och folkminnen (SOFI) har i uppdrag att utveckla och främja vården av nationella minoritetsspråk. Institutet samlar också in, bevarar och forskar om dialekter, ortnamn, personnamn och folkminnen.

Som nämnts ovan trädde den nya språklagen i kraft 1 juli 2009. Institutet för språk och folkminnen följer upp tillämpningen av lagen genom sin avdelning Språkrådet, förutom gällande samiskan som Sametinget har i uppgift att följa upp. År 2010 disponerar Institutet för språk och folkminnen 0,9 miljoner SEK för språkvårdande verksamhet för nationella minoritetsspråk för att bl.a. bedriva en språkvårdande verksamhet för de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli, romani chib och jiddisch samt revitalisering av nationella minoritetsspråk.

28. Information efterfrågas om fördelningen av medel till Sverigefinska språknämnden och om strukturella problem beträffande ungdomsorganisationer för finsktalande som måste konkurrera för stöd med ungdomsorganisationer i samhället i stort. Kommentar efterfrågas också om påståendet att föreningar för finsktalande erfarit att de svenska myndigheterna har minskat sitt stöd, och att dessa föreningar därför har ekonomiska problem.

Vad gäller Sverigefinska språknämnden är den sedan 2006 inordnad i enheten Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen. Någon specialdestinering av medel till bestämda språkgrupper förekommer inte. Fyra medarbetare arbetar sedan 2008 med språkvård för finskan. I arbetet ingår rådgivning via e-post, telefon och webbplats, arbete med ordlistor, dokumentation av finskan i Sverige och att följa hur finskans ställning i Sverige förändras. 2008 inrättades en finsk språklåda på webben. Den mottog under 2009 ca 1 130 sökningar. Information lämnas på finska på webbplatsen. Språkvårdstidskriften Kieliviesti utkommer med fyra nummer per år.

Det saknas information som tyder på att finska föreningar relativt sett fått mindre stöd eller om strukturella problem avseende stödet till ungdomsorganisationer för finsktalande. Genom den minoritetspolitiska reformen har det statliga stödet till organisationer som företräder nationella minoriteter höjts (se ovan under del I), bl.a. har Sverigefinska riksförbundet därmed fått höjt stöd.

Artikel 7.1.d – Underlättande och/eller uppmuntran av användning av landsdels- eller minoritetsspråk i det offentliga och privata livet

38. Vilka utveckling kan rapporteras angående möjligheterna att tillhandahålla radiosändningar på jiddisch.

I förarbetena till skrivningen i sändningstillstånden till Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter sägs angående jiddisch att de jiddischtalande i Sverige är för få för att motivera att gruppen får en särställning i programföretagens programutbud. Programföretagen bör dock ta hänsyn till att jiddisch har status som minoritetsspråk i Sverige.

Enligt sändningstillstånden får SR, SVT och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser i fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter. I programföretagens överenskommelse om den verksamheten för 2009 anges att SR har ett utökat uppdrag att uppmärksamma jiddisch. Enligt SR:s public service-redovisning för 2009 har SR som strategi att så långt som möjligt behandla frågor i anknytning till jiddisch som en naturlig del av det dagliga programflödet. Under året har SR bl.a. speglat den musikaliska jiddischkulturen. Även UR har sänt program om jiddisch 2009.

33. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra situationen gällande hälso- och sjukvård på meänkieli/romani chib/samiska/jiddisch

I hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) föreskrivs att målen för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vård på lika villkor för hela befolkningen innebär att det ska vara möjligt för alla – oavsett var de bor i landet – att vid behov och på lika villkor få del av

hälso- och sjukvårdens tjänster. Möjligheterna att erhålla vård får inte påverkas av sådana förhållanden som ålder, kön, förmåga att ta initiativ, utbildning, betalningsförmåga, nationalitet eller kulturella olikheter. Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska patienten ges individuellt anpassad information om sitt hälsotillstånd och om de metoder för undersökning, vård och behandling som finns. I lagen anges även att där det bedrivs hälso- och sjukvård ska det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges. Hälso- och sjukvårdslagen är formulerad på ett sådant sätt att den täcker alla patientgrupper utan att för den del peka ut någon specifik patientgrupp utifrån t.ex. språk. Genom att lagstiftningen är utformad på detta sätt garanteras alla grupper i befolkningen samma goda vård utan risk för att någon grupp särskilt behöver utpekats eller glömmas bort.

Socialstyrelsen har sammanställt ett meddelandeblad som handlar om vad den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk kommer att innebära för hälso- och sjukvården och socialtjänsten (5/2010 Nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk). Meddelandebladet kommer att fungera som stöd för professionen. Socialstyrelsen har även planer på att ta fram en informationsfolder om lagen som ska vara riktad till personer som tillhör de nationella minoriteterna. Tanken är att dessa personer ska få information om deras rättigheter och att foldern ska underlätta deras kontakter med myndigheter, hälso- och sjukvården etc.

Statens folkhälsoinstitut (FHI) har haft i uppdrag att, i samråd med Socialstyrelsen och företrädare för de nationella minoriteterna samt Delegationen för romska frågor, genomföra en kartläggning av hälsosituationen bland de nationella minoriteterna samt lämna förslag på hur det hälsofrämjande och förebyggande folkhälsoarbetet rörande de nationella minoriteterna ska kunna bedrivas. Regeringskansliet bereder för närvarande resultatet av kartläggningen.

34. Ange vilka steg som tagits för att undersöka huruvida åtaganden gällande användningen av minoritetsspråk inom sjuk- och hälsovården och äldreomsorgen kan ingå i ett utökat ratificeringsinstrument.

Inga nyheter finns att rapportera avseende detta.

Artikel 7.1.e – samarbete mellan talare av samma språk och andra språk

40. Ange huruvida SWEBLUL fortfarande finansieras av de svenska myndigheterna och vilken utveckling som skett avseende andra förbindelser mellan grupper som använder olika minoritetsspråk i Sverige

Inom ramen för de regeringsuppdrag som rör jämställdhet bland de nationella minoriteterna har regeringen uppmuntrat samarbete och erfarenhetsutbyte mellan de nationella minoriteterna.

SWEBLUL uppbär inte statsbidrag för närvarande.

Artikel 7.1.f – Undervisning i och studier av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer

42. Ange huruvida modersmålsundervisning har ökat, och lämna uppdaterad statistik över antalet elever som deltar i modersmålsundervisning.

Antalet elever som är berättigade till respektive har deltagit i modersmålsundervisning:

Grundskolan:	2007/08	2008/09
	berättigade/deltagare	berättigade/deltagare
Finska	8 229 / 3 033	8 603 / 3 576
Jiddisch	13 / 0	16 / 10
Samiska	570 / 384	485 / 301
Romani	1 241 / 360	1 448 / 345
Meänkieli	1 043 / 153	978 / 71

43. Ange vilka åtgärder som vidtagits åtgärder för att öka omfattningen av undervisning på samiska och i samiska som ämne, och för att förhindra negativa konsekvenser för sydsamiska.

I den statliga sameskolan utgår undervisning från den samiska varietet som barnen tillhör d.v.s. även sydsamiska. I sameskolorna i Karesuando, Kiruna, Gällivare och Tärnaby undervisas eleverna i sydsamiska.

I den integrerade samiska undervisningen undervisas det i sydsamiska vid skolorna i Vilhelmina och Härjedalens kommuner. Från och med hösten 2009 undervisas det i sydsamiska även i Bergs och Krokoms kommuner.

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram böcker och andra läromedel på de nationella minoritetsspråken. När det gäller samiska har detta uppdrag genomförts tillsammans med Sameskolstyrelsen. Flera läromedel på sydsamiska har tagits fram.

Sameskolan i Tärnaby har deltagit i ett språkbadsprojekt för eleverna i sydsamiska tillsammans med Fylkesmannen i Nordland, Norge.

Webbplatsen Tema Modersmål (www.modersmal.net) har uppdaterats och förbättrats, här finns en sida för samiska med samtliga tre varieteter.

Umeå universitet har regeringens uppdrag att erbjuda utbildning i samiska. I sin årsredovisning för 2009 rapporterar universitetet att hela språkutbudet i samiska språk och samiska studier utgörs av distanskurser med nätstöd eller av rena nätkurser. De senaste åren har antalet helårsstudenter ökat markant. För 2009 var antalet sökande nära 300 till ca 300 platser. Det erbjuds nybörjar- och fortsättningskurser i både syd- och nordsamiska vid universitetet. Under våren 2010 kommer kursen Examensarbete för magisterexamen i samiska språk att erbjudas.

Luleå tekniska universitet har i uppdrag att erbjuda lärarutbildning med inriktning på samiska, meänkieli och finska. I sin årsredovisning för 2009 rapporterar universitetet att kurserna även kan sökas av yrkesverksamma lärare och andra språkintresserade. För finska låg antal sökande 2009 i nivå med tidigare år (ca 15 sökande). Kurserna i samiska och meänkieli ställdes in då det inte fanns några sökande. Regeringen har inför 2010 gett Luleå tekniska universitet i uppdrag att redovisa hur man arbetar med att öka antalet sökande till utbildningen.

Regeringen har även gett Högskoleverket i uppdrag (dnr U2010/3886/UH) att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan ökas. Vidare innebär uppdraget att Högskoleverket ska, om det bedöms lämpligt, efter dialog med berörda lärosäten, föreslå förändringar i nuvarande ansvarsfördelning mellan de lärosäten som anordnar utbildningar i nationella minoritetsspråk. Högskoleverket ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2011.

44. Lämna information om undervisning i samiska, finska och meänkieli på förskoleklassnivå

Eftersom det i dag inte finns någon reglering om modersmålsstöd i förskoleklassen så finns heller ingen nationell statistik eller sammanställning. Det finns dock på frivillig väg modersmålsstöd i flera förskoleklasser både inom den statliga sameskolan, kommunala skolor och fristående skolor. Detta gäller främst skolor som har tvåspråkig undervisning på grundskolenivå. I den nya skollagen, som börjar gälla den 1 juli 2011, införs modersmålsstöd för elever i förskoleklassen.

45. Ange hur stort stödet är för modersmålsundervisning på samiska, finska, meänkieli och romani chib på förskolenivå.

Den statistik som finns om modersmålsstöd i förskolan är inte uppdelad på olika språk, t ex. minoritetsspråken. Statens skolinspektion följer upp och granskar att barnens behov av modersmålsstöd följer de nationella riktlinjer som finns.

Alla statliga sameskolor har förskolor där barnen får modersmålsstöd i sin samiska varietet. Det är vidare känt att det finns finska förskolor i flera kommuner t.ex. i Haninge, Stockholm, Örebro. Det finns även kommuner som har/avser att starta samiska och finska förskolor efter att de samiska och finska förvaltningsområdena har utökats.

Utvidgningen av förvaltningsområdena verkar ha ökat intresset för förskoleverksamhet i många av de nya kommunerna.

För information om den romska förskola Musikanten, se nedan i denna artikel under fråga 49.

47. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att i samarbete med romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare.

Sedan 2007 har regeringen genomfört flera satsningar på utbildning och fördelning av ansvar för utbildning till olika lärosäten när det gäller så kallade små språk och nationella minoritetsspråk. Exempelvis har regeringen gett Linköpings universitet ansvar för utbildning i romani chib. Någon annan undervisning i romani chib på universitetsnivå finns i dagsläget inte i Sverige. Däremot finns det folkhögskolor med romsk inriktning.

I sin årsredovisning för 2009 rapporterar Linköpings universitet att kursen i romani chib har få sökande. Enligt uppgift från universitetet bjöd universitetet in flera romska representanter till möten redan när den första kursen började planeras. Den information man då fick var att ett problem för romerna är att de generellt har låg skolutbildning och det är därför få som har behörighet för universitetsstudier. En förklaring till det låga antalet sökande kan alltså vara att det är få romer som har behörighet för universitetsstudier. Kursen har på olika sätt annonserats ut för olika målgrupper men gensvaret har varit svagt. Universitetet har förutom via de ordinarie kanalerna även sänt riktad information om kurserna till romska föreningar m.m. Universitetet är nöjda med upplägget av kursen och har inte erfarenhet att det förekommit kritik mot kursen. Utbildningen ska utvärderas av fakulteten under 2010.

Vad gäller lokalisering och arbetsformer så har universitetet diskuterat om man t.ex. skulle kunna ge kursen på distans. Universitetet har dock gjort bedömningen att man inte ska göra det eftersom om studenterna inte har goda förkunskaper så är det sannolikt svårt att studera på universitetsnivå på distans.

49. Lämna kompletterande information angående arbetet som bedrivs vid Institutet för språk och folkminnen (SOFI) kring standardisering och kodifiering av romani och förslag till en framtida språkpolitik för romani. Lämna också information om förskoleutbildning för romanitalande barn i Malmö.

I februari 2008 redovisade SOFI ett uppdrag om situationen för det romska språket, med en genomgång av de varieteter av romani chib som talas i Sverige och förutsättningarna för att de ska leva vidare, och vilka språkvårdande insatser som är viktiga. En referensgrupp med bl.a. företrädare för romer deltog i arbetet. Redovisningen visade att ett lovande språkvårdsarbete hade påbörjats genom anställningen av två romani chib-talande språkvårdare fr.o.m. den 1 juli 2007. Resultatet togs till vara i regeringens proposition Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna (2008/09:158) och ledde bl.a. till beslut om revitaliseringsinsatser och om nationella minoritetsspråk i språklagen 2009.

I enlighet med rapportens förslag innefattar Språkrådets verksamhet inom språkrådgivning i romani kontakter med modersmåls lärare och företrädare för de olika romska varieteterna, bland annat genom de återkommande möten med referensgruppen för romani, och framtagning av ordlistor, som successivt publiceras på myndighetens webbplats. På uppdrag av Skolverket har två projekt i romani påbörjats, dels inventering av läromedel i romani, dels framtagandet av en grundläggande skolgrammatik i romani, som hjälpmedel för modersmåls lärarna. Institutet arrangerade ett seminarium i maj 2009 om språkvård i romani, i samarbete med Skolverket, och ett i november 2009 främst om terminologiarbete på romani. En särskild referensgrupp med företrädare för olika romani varieteter har bildats. Arbetet har i ett uppbyggnadsskede inriktats på information på webbplatsen, arbete med ordlistor och ordböcker.

Romska Ungdomsförbundet öppnade 2006 landets första romska förskola. Förskolan Musikanten vänder sig främst till barn vars föräldrar av olika anledningar tvekar till att skriva in sina barn i den traditionella förskolan. Förskolan Musikanten vill ge romska barn möjlighet att utvecklas och erhålla de viktiga grundläggande förkunskaperna som krävs för att klara skolstarten utan större hinder. Förskolan Musikanten erbjuder romska barn och föräldrar att ta del av förskoleverksamhet anpassade efter barnens egna behov och villkor. Personalstyrkan består av romer och svenskar som i gemenskap banar väg för nya mål och utveckling. Barnen får möjlighet att stärka sina kunskaper i det svenska språket samtidigt som det romska språket får möjlighet att utvecklas. Förskolan Musikanten erbjuder totalt 15 platser på hel- eller halvtid beroende på föräldrarnas behov. Förskolan Musikanten kan som enskild förskola erbjuda plats till barn boende inom hela Skåneregionen.

51. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten av undervisning på jiddisch eller i jiddisch som ämne, särskilt i Göteborg, Stockholm och Malmö?

Möjligheterna till modersmålsundervisning i jiddisch har förbättrats i och med att de nya reglerna för modersmålsundervisning infördes 2008. Läsåret

2008/09 beräknades 16 elever vara berättigade till modersmålsundervisning i jiddisch av dessa har 10 elever deltagit. Det finns tre skolor i Sverige som har judisk inriktning, en i Göteborg och två i Stockholm. De har alla valt att ha hebreiska som språk och inte jiddisch. En av skolorna i Stockholm har nyligen infört undervisning i jiddisch. I Malmö finns ingen skola med judisk inriktning. I Stockholm, Malmö och Göteborg finns förskola med judisk inriktning.

På högskolenivå ansvarar Lunds universitet för att erbjuda utbildning i jiddisch, se mer nedan under artikel 7.1.h.

Artikel 7.1.g – Möjligheter för dem som inte talar ett landsdels- eller minoritetsspråk som bor i det område där ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk används, att lära sig detta om de så önskar;

Samernas utbildningscentrum bedriver språkutbildningar i alla tre varianter i form av distansutbildningar på halvfart. Sedan två år tillbaka finns även nätkurser på kvartsfart utan fysiska träffar. Samiska och finska för nybörjare kan också läsas vid folkhögskolor och studieförbund över hela landet.

Artikel 7.1.h – Främjande av studier och forskning i landsdels- eller minoritetsspråk vid universitet eller motsvarande läroanstalter

55. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att i samarbete med de talande skapa en strukturerad politik för den högre undervisningen i finska, meänkieli och samiska.

Sedan 2007 har regeringen genomfört flera satsningar på utbildning och fördelning av ansvar för utbildning till olika lärosäten när det gäller så kallade små språk och nationella minoritetsspråk. Exempelvis har regeringen gett Uppsala och Stockholms universitet ansvar för utbildning i finska. Umeå universitet ansvar för utbildning i meänkieli och samiska. Luleå tekniska universitet har i uppdrag att erbjuda lärarutbildning med inriktning mot de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

Regeringen anser att det är angeläget att de lärosäten som har i uppdrag att anordna utbildning i nationella minoritetsspråk aktivt verkar för en god studenttillströmning till dessa utbildningar. Fördelningen av språken har skett enligt en skrivelse till regeringen (2006) från Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet. Förslagen i skrivelsen arbetades fram av Sveriges universitets- och högskoleförbund.

Ett huvudansvar genom ett särskilt åtagande innebär att ett lärosäte *måste* erbjuda utbildning i detta språk, men inte att andra lärosäten *inte* får erbjuda motsvarande utbildning. Varje lärosäte kan starta vilken utbildning de önskar, så länge den faller inom ramen för de områden de har examensrätt

för. Till exempel anordnar även Umeå universitet och Mälardalens högskola utbildning i finska – utan att de har regeringens uppdrag att göra detta.

Många språkutbildningar kan läsas på distans, bland annat finska. Att ett stort antal lärosäten erbjuder en viss utbildning har således inget självändamål. Finska kan naturligtvis även studeras i Finland.

Som nämns ovan har regeringen gett Högskoleverket i uppdrag (dnr U2010/3886/UH) att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan ökas. Vidare innebär uppdraget att Högskoleverket ska, om det bedöms lämpligt, efter dialog med berörda lärosäten, föreslå förändringar i nuvarande ansvarsfördelning mellan de lärosäten som anordnar utbildningar i nationella minoritetsspråk. Högskoleverket ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2011.

57. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att säkra framtiden för studie- och forskningsprogrammet i romani vid Linköpings universitet.

Regeringen ger varje år, sedan 2007, Linköpings universitet i uppdrag att erbjuda utbildning i romani chib. Universitetet väljer själv upplägg av utbildningen. Före 2007 har inte utbildning i romani chib på högskolenivå anordnats i Sverige och det tar tid att bygga upp miljöer för utbildning och forskning. I Sverige är lärosäten fria att själva disponera över basanslag för forskning och de bestämmer själva för vilka ämnesområden det ska utvecklas forskningsprogram. Lärosätena och institutionerna kan även ansöka om forskningsmedel hos externa finansiärer, både nationella och internationella.

Se även ovan under Artikel 7.1.f.

59. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att säkra framtiden för studie- och forskningsprogrammet i jiddisch vid Lunds universitet?

Regeringen ger varje år Lunds universitet i uppdrag att erbjuda utbildning i jiddisch. I årsredovisningen för 2009 rapporterar Lunds universitet att till sex nystartade kurser i jiddisch 2009 fanns sammanlagt 159 sökande till de planerade 120 platserna. Som nämns ovan är lärosäten i Sverige fria att själva disponera över basanslag för forskning och de bestämmer alltså själva för vilka ämnesområden det ska utvecklas forskningsprogram.

Artikel 7.1.i – Främjande av transnationellt utbyte

För information om detta åtagande hänvisas till föregående rapport.

Artikel 7.2 – Förbud, oberättigade åtskillnader, uteslutningar, restriktioner eller preferenser som gäller användning av ett landsdels- eller minoritetsspråk

För information om detta åtagande hänvisas till föregående rapport.

Artikel 7.3 – Främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet

61. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra medvetenheten och förståelsen av minoritetsspråk i den allmänna lärarutbildningen, i undervisningen på grundskole- och gymnasienivå och i det svenska samhället i stort?

Grundskole- och gymnasienivå

En antologi – 10 pinnar i luften – har getts ut av Skolverket med texter för barn på finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Den är tänkt att användas främst i grundskolan för att ge alla elever ökade kunskaper om de nationella minoriteterna och deras språk. Ett annat nytt läromedel är Miritza & Sebastian, som vänder sig till både romer och svensk personal på tre språk, kale-romani, finska och svenska.

En översyn av kursplanerna för grundskolan pågår för närvarande.

I kursplanen för svenska B i gymnasieskolan innebär ett av betygskriterierna för att få godkänt betyg på kursen att eleven ska kunna göra iakttagelser och reflektera över minoritetsspråkens ställning i Sverige. För att kunna få betyget väl godkänt på samma kurs ska eleven kunna redogöra för minoritetsspråken och deras ställning i Sverige. Svenska B är en så kallad kärnämneskurs som är obligatorisk för alla elever i gymnasieskolan.

Lärarutbildning med inriktning på minoritetsspråk

Luleå tekniska universitet har regeringens uppdrag att varje läsår erbjuda lärarutbildning med inriktning på samiska, finska och meänkieli. Universitetet ska även till regeringen rapportera hur man arbetar med att öka antalet sökande till utbildningen.

Regeringen avser att reformera den nuvarande lärarutbildningen. Den nya lärarutbildningen kommer att sjösättas höstterminen 2011. I propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89) som riksdagen beslutat om (bet.2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248), anger regeringen att för att möjliggöra utbildning av lärare i minoritetsspråk bör de nationella minoritetsspråken kunna studeras som ämnen inom ramen för ämneslärarutbildningen och att det bör kunna vara möjligt att få reella kunskaper i språken validerade.

Som nämndes ovan beslutade regeringen den 23 juni 2010 att ge Högskoleverket i uppdrag (dnr U2010/3886/UH) att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella

minoritetsspråk kan ökas. Vidare innebär uppdraget att Högskoleverket ska, om det bedöms lämpligt, efter dialog med berörda lärosäten, föreslå förändringar i nuvarande ansvarsfördelning mellan de lärosäten som anordnar utbildningar i nationella minoritetsspråk. Högskoleverket ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2011.

Lärarytbildningen generellt

I examensbeskrivningen för lärarexamen, högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2, anges att studenten för att erhålla lärarexamen ska visa förmåga att förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund. Detta krav bör kunna tolkas som att det bör kunna ingå kunskap och förståelse för nationella minoritetsspråk.

Informationsinsatser under nya minoritetspolitiska strategin

Den nya hemsidan www.minoritet.se ska användas för att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsrättigheter till dessa grupper, till beslutsfattare och tjänstemän samt den breda allmänheten. Regeringen bedömer att en ökad kunskap om de nationella minoriteterna, deras språk och kultur i samhället främjar förståelsen för dessa grupper. Regeringen har också betonat att de nationella minoriteternas språk och kultur är en del av det svenska kulturarvet.

Artikel 7.4 – Delaktighet och inflytande

Som nämnts ovan under del I så innebär den nya minoritetspolitiska strategin att de nationella minoriteternas rätt till inflytande lagregleras.

Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjligheter till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor. Det är särskilt viktigt att få i gång en fungerande dialog i kommunerna eftersom många viktiga beslut som rör de nationella minoriteterna fattas på lokal nivå.

För att stärka de nationella minoriteternas egenmakt höjs det ekonomiska stödet till organisationer som företräder de nationella minoriteterna med ytterligare 2 miljoner SEK till 6 miljoner SEK per år. I det här skedet är det, enligt regeringens bedömning, angeläget att särskilt prioritera de nationella minoriteternas förutsättningar att skapa fungerade samrådsmodeller inom förvaltningsområdena.

Regeringen avser påbörja en dialog med ungdomsförbunden för de nationella minoriteterna på nationell nivå i syfte att öka ungdomsförbundens möjligheter till inflytande.

Sametingets roll har tydliggjorts. Sametinget ska fastställa mål för och inte endast leda det samiska språkarbetet. Sametinget utökade ansvar kommer till uttryck genom en ändring i sametingslagen (1992:1433). Riksdag och regering kan formulera övergripande mål för den nationella språkpolitiken men när det handlar om att uttrycka målsättningar för det interna samiska språkarbetet bör ansvaret, enligt regeringen, ligga på Sametinget i rollen som folkvalt organ. Mål för att främja, vårda och utveckla det samiska språket fordrar en demokratisk förankring i den egna gruppen som ett folkvalt organ kan ge.

64. Ange i vilken utsträckning Delegationen för romska frågor täcker aspekter som rör främjande av romani.

Delegationen för romska frågor har haft i uppdrag att lämna förslag om hur romernas livsvillkor i samhället ska kunna förbättras. Delegationen lämnade sitt slutbetänkande den 30 juli 2010 och presenterade då en modell för en strategi ämnad att säkerställa romernas mänskliga rättigheter i Sverige. Den föreslagna strategin har tre övergripande mål;

- att stänga välfärdsgapet mellan romerna och andra grupper,
- att häva romernas maktunderläge, samt
- att reparera romernas tillit till majoritetssamhället och överbrygga förtroendeklyftan.

Delegationen bedömer att målen kan nås inom 20 år – motsvarande en generation. I strategin ingår bl.a. ett antal förslag som rör romani chib.

Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Artikel 7.5 – Territoriellt obundna språk

Genom den nya språklagen (2009:600) och regeringens minoritetspolitiska strategi har även de territoriellt obundna minoritetsspråkens – romani chib och jiddisch – ställning stärkts i Sverige. Enligt språklagen har det allmänna (dvs. myndigheter och beslutande organ) ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (8 §). Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket (14 §) och det allmänna har ett ansvar för att den enskilde får tillgång till sitt minoritetsspråk (15 §). I förhållande till det tidigare svenska språkpolitiska målet innebär bestämmelsen i 14 § ett förstärkt skydd eftersom den innehåller ”lära sig”. Det språkpolitiska målet har bara innehållit ”utveckla och använda”.

De allmänna bestämmelserna i den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk omfattar även de territoriellt obundna språken. Genom 4 § har skyddet av dessa språk förstärkts. Bestämmelsen hänvisar till språklagen och anger därutöver att det allmänna även i övrigt ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin

kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Detta innebär att samhällets ansvar för bevarande av de nationella minoritetsspråken har förtydligats.

De revitaliseringsmedel som gjorts tillgängliga för språkprojekt kan också sökas för territoriellt obundna språk.

DEL III

Språk: SAMISKA, FINSKA och MEÄNKIELI

Allmän fråga från Expertkommittén

198. Lämna information om genomförandet av en språkplan för meänkieli och hur de svenska myndigheterna stödjer initiativ som tagits av meänkielitalande att standardisera sitt språk och till planer för inrättandet av en språknämnd för meänkieli.

Vad gäller standardisering kommer Institutet för språk och folkminnen (SOFI) att under 2010, liksom tidigare Statens kulturråd, ekonomiskt stödja ett omfattande projekt med att ta fram en storordbok för meänkieli, där hänsyn tas till olika varieteter inom språket. Initiativtagare och projektägare är Stiftelsen Meän Akateemi. Institutet kommer även att under året ta fram en minigrammatik för publicering på institutets webbplats.

När det gäller en språknämnd för meänkieli har SOFI med avdelningen Språkrådet uppdraget att bedriva denna språkvård. Inom ramen för den verksamheten har det inrättats olika referensgrupper för respektive minoritetsspråk. För meänkielis del har den nuvarande referensgruppens mandat löpt ut och institutet planerar att inrätta en ny sådan med en tydligare språkvetenskaplig profil.

Under 2010 har SOFI även i förvaltningsområdet för meänkieli genomfört ett ortnamnseminarium med fokus på framför allt meänkieli och samiska samt planerar att, i samverkan med Korpilombolo kulturförening och Stiftelsen Meän Akateemi, genomföra en bred språkkonferens i december.

Utöver dessa initiativ har institutet sedan ett antal år tillbaka en forskningsarkivarie för meänkieli som bl.a. arbetar med att dokumentera språket, samla in material om och inspelningar av språket samt bygga upp ett referensbibliotek med litteratur om och på meänkieli. På sikt planeras inrättandet av ytterligare en tjänst, en renodlad språkvårdare, för meänkieli. SOFI arbetar även löpande på att fördjupa dialogen med språkbrukarna, främst genom Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset (STR-T).

Artikel 8 – Utbildning

Allmänt Artikel 8

71. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits inom undervisningsområdet för att upprätthålla det sydsamiska språket.

I den statliga sameskolan utgår undervisning från den samiska varietet som barnen tillhör d.v.s. även sydsamiska. I sameskolorna i Karesuando, Kiruna, Gällivare och Tärnaby undervisas eleverna i sydsamiska.

I den integrerade samiska undervisningen undervisas det i sydsamiska vid skolorna i Vilhelmina och Härjedalens kommuner. Från och med hösten 2009 undervisas det i sydsamiska även i Bergs och Krokoms kommuner.

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram läromedel i samiska. Detta uppdrag har genomförts tillsammans med Sameskolstyrelsen. Inom ramen för uppdraget har läromedel på sydsamiska tagits fram. Sameskolan i Tärnaby har deltagit i ett språkbadsprojekt för eleverna i sydsamiska tillsammans med Fylkesmannen i Nordland, Norge.

Webbplatsen Tema Modersmål (www.modersmal.net) har uppdaterats och förbättrats, t.ex. innehåller den en sida för sydsamiska.

Distansundervisning är inte reglerat för grundskolan. Ett regelverk för att möjliggöra distansundervisning i vissa fall är under beredning inom Regeringskansliet.

En miljon SEK har tillförts Sameskolstyrelsen för att utöka möjligheterna till integrerad samisk undervisning som disponeras från budgetår 2010. Sameskolstyrelsen har gett stöd och hjälp till ytterligare skolor i Bergs kommun (två orter), Krokoms kommun och Gällivare kommun.

Artikel 8.1.a.iii – Förskoleverksamhet

74. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att främja förskoleundervisning på samiska.

Alla statliga sameskolor har sedan några år även samiska förskolor.

Inom förvaltningsområdet för samiska har barn rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på samiska. I de nya kommuner som nu ingår i det utvidgade förvaltningsområdet för samiska har föräldrar framfört önskemål om samisk förskola. Kommunerna får ett statligt bidrag för att kunna tillgodose dessa önskemål.

138. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att främja förskoleundervisning på finska.

Inom förvaltningsområdet för finska har barn rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på finska. I de nya kommuner som ingår i det utökade

förvaltningsområdet för finska har föräldrar framfört önskemål om finsk förskola. Kommunerna får ett statligt bidrag för att kunna tillgodose dessa önskemål.

201. Ange antalet elever i förskolor med modersmålsstöd på meänkieli i de fem kommunerna i fråga.

Det saknas uppgifter om antal elever i förskola med modersmålsstöd på meänkieli. Den statistik som finns om modersmålsstöd i förskolan är inte uppdelad på olika språk, t ex. minoritetsspråken.

201. (box) Vilka framsteg kan rapporteras angående utbudet av förskoleundervisning på meänkieli över hela området där språket traditionellt talats.

De kommuner som ingår i förvaltningsområdet för meänkieli får ett statligt bidrag för att kunna tillgodose önskemål om förskola på meänkieli.

Artikel 8.1.b.iv – Grundskolan

141. Ange vilka konkreta åtgärder som vidtagits för att tillgängliggöra läromedel som är specifikt anpassade för undervisning av finska eller på finska som minoritetsspråk. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att inte behöva förlita sig på enbart på modersmålsundervisning.

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram läromedel på finska. Detta uppdrag har genomförts i samarbete med Sverigefinländarnas delegation, Sveriges finska lärarförbund och modersmåls lärare. Läroböcker i tryck och på Internet har publicerats, en konferens för sverigefinska lärare, utveckling av distanskurser i finska samt utveckling av webbplatsen Tema Modersmåls finska hemsida har genomförts under 2008-2010.

204. (box) Ange vilka konkreta åtgärder som vidtagits för att tillhandahålla modersmålsundervisning i samtliga berörda kommuner och att utveckla tvåspråkig undervisning på meänkieli som alternativ till modersmålsundervisning?

Regler om rättighet till modersmålsundervisning finns i Grundskoleförordningen (1994:1194). En informationsbroschyr om detta har skickats ut till alla kommuner. Statens skolinspektion följer upp och granskar att kommuner och skolor erbjuder elever modersmålsundervisning på det nationella minoritetsspråken t.ex. meänkieli. I den regelbundna tillsynen ingår en bedömningspunkt för såväl kommunala som fristående grund- och gymnasieskolor om modersmålsundervisning erbjuds i enlighet med bestämmelserna. De kommuner som inte erbjuder eleverna

modersmålsundervisning får skriftlig kritik och följs upp av Skolinspektionen.

Enligt gällande regler kan en skola anordna tvåspråkig undervisning i årskurs 1–6. För elever med finska som modersmål gäller det även årskurs 7–9. En försöksverksamhet för årskurs 7–9 har funnits sedan 2003. Under 2006-2007 fanns ett särskilt stimulansbidrag för försöksverksamheten som bl.a. inriktades på att öka kunskapen om ämnesundervisning på modersmål och om kompetensutvecklingsmöjligheter för flerspråkiga pedagoger. Förordningen förlängdes 2008 till 2011.

Artikel 8.1.c.iv – Gymnasieskolan

77. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att införa samiska i de högre årskurserna i grundskolan och på gymnasienivå i andra kommuner där samiska används.

Extra medel har avsatts för integrerad samisk undervisning fr.o.m. 2010. En miljon SEK har tillförts Sameskolstyrelsen för att utöka möjligheterna till integrerad samisk undervisning som disponeras från budgetår 2010. Sameskolstyrelsen har gett stöd och hjälp till ytterligare skolor i Bergs kommun (två orter), Krokoms kommun och Gällivare kommun.

I Lapplands kommunalförbund LKF (Kiruna, Pajala, Jokkmokk och Gällivare) har ett samarbete påbörjats bland annat kring modersmålsundervisning genom distansundervisning. Här ingår bland flera minoritetsspråk bl.a. samiska. I exempelvis Kiruna ska alla elever i skolan ha kännedom om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Kommunerna inom LKF brukar informera om rätten till modersmålsundervisning. I Kiruna finns ett språkcentrum för minoritetsspråken.

Bokenskolan är gymnasieskola i Jokkmokk med riksrekrytering som tillhandahåller samisk profil.

145. (box) Vilka åtgärder har vidtagits, både på grundskole- och gymnasienivå, för att utveckla tvåspråkig finskundervisning som alternativ till modersmålsundervisning.

Det är möjligt att bedriva tvåspråkig undervisning på finska i grundskolans alla årskurser. Det finns fem kommunala grundskolor och sju fristående sverigefinska skolor som bedriver undervisning både på svenska och finska.

Den fristående Sverigefinska skolan i Stockholm har bedrivit gymnasieutbildning på naturvetenskapsprogrammet, inriktning naturvetenskap och matematik med sverigefinsk profil och Samhällsvetenskapligt-estetiskt program med sverigefinsk profil från och

med bidragsåret 2007 enligt tillståndsbeslut från Skolverket 2006. På grund av vikande elevunderlag kommer ingen sverigefinsk utbildning att bedrivas på gymnasial nivå från höstterminen 2010.

207. (box) Ange huruvida strategier har tagits fram för att stärka utbudet av meänkieli i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan, inklusive tillhandahållande av läromedel.

I syfte att underlätta undervisningen på meänkieli har regeringen gett Skolverket i uppdrag att ta fram läromedel i meänkieli. Detta uppdrag har genomförts tillsammans med Svenska Tornedalingars Riksförbund, Institutet för språk- och folkminnen m.fl. samt i samverkan med Kiruna och Pajala kommuner. Uppdraget har bl.a. resulterat i en lärobok för modersmålsundervisning kompletterat med digitala ljudinspelningar, ett dialogseminarium om meänkieli, alfabetbok för de yngre barnen och nya texter som publiceras digitalt. Hemsidan Tema Modersmål (www.modersmal.net) innehåller alla minoritetsspråk d.v.s. även meänkieli. Här kan man hitta idéer om hur man kan använda språket tillsammans med eleverna. Hemsidan har även webbaserade läromedel som kan laddas ned.

Artikel 8.1.d.iv –Teknisk- och yrkesutbildning

80. Ange vilken utveckling som skett angående stärkandet av utbudet av samiska inom den tekniska utbildningen och yrkesutbildning.

Samernas utbildningscentrum bedriver, som tidigare rapporterats, bl.a. yrkesutbildningar för samer och språkkurser i samiska språk. Skolan erhåller årligen ett statsbidrag för sin utbildningsverksamhet.

147. Lämna specifik information om sammansättning av och hur många personer som följer programmen för teknisk utbildning och yrkesutbildning för fritidsledare och tvåspråkiga skolassistenter, och i vilken utsträckning undervisningen sker på finska.

Sverigefinska Riksförbundet (SFRF) är huvudman för *Axevalla folkhögskola* som bedriver folkbildning och vuxenutbildning på finska och svenska. Skolan är en av hörnpelarna i utvecklande av den sverigefinska kulturen. Målet är att medvetandegöra sverigefinnar så att de som är aktiva minoritetsmedlemmar påverkar den sverigefinska samhällsdebatten för att befästa förståelsen för minoriteter som resurs i det svenska samhället.

Utöver huvudskolan i Axevalla med sedvanlig folkbildning på svenska finns en filial i Stockholm med finskspråkig verksamhet med ca 35-40 deltagare. De erbjuder:

- en tvåspråkig behandlingsassistentlinje, på finska och svenska, finns vid stockholmsfilialen, och
- allmän linje med turisminriktning.

Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda erbjuder utbildningar i finska kontinuerligt under läsåret. En distanskurs ges i finska och anordnas två gånger per år. Folkhögskolan ordnar sommarkurs i finska varje sommar samt erbjuder kontinuerligt uppdragsutbildningar i finska som skräddarsys efter behov. Dessutom kan olika ämnen läsas på finska under läsåret. Folkhögskolan tillhandahåller studiematerial och dataprogram på finska för deltagare. Skolan erbjuder dessutom:

- assistentutbildningar/kurser på finska, och
- kurs i syntolkning två gånger per år.

Dessutom ges kurser/utbildningar på finska eller delvis på finska för Sverigefinska synskadades förbund, bl.a. sommarläger varje sommar för sverigefinska seniorer och kursen ”Data i vardagen” för olika föreningar på finska.

209. Lämna information om teknisk utbildning och yrkesutbildning på meänkieli och om fullgörandet av detta åtagande.

Tornedalens folkhögskola har kurser på och i meänkieli. De har språkkurser, studieförberedande kurser och kurser inom turism.

Artikel 8.1.e.iii –Högskoleutbildning

Som nämnts ovan har regeringen sedan 2007 genomfört flera satsningar på utbildning och fördelning av ansvar för utbildning till olika lärosäten när det gäller så kallade små språk och nationella minoritetsspråk. Regeringen anser att det är angeläget att de lärosäten som har i uppdrag att anordna utbildning i nationella minoritetsspråk aktivt verkar för en god studenttillströmning till dessa utbildningar. Fördelningen av språken har skett enligt en skrivelse till regeringen (2006) från Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet. Förslagen i skrivelsen arbetades fram av Sveriges universitets- och högskoleförbund.

Ett huvudansvar genom ett särskilt åtagande innebär att ett lärosäte *måste* erbjuda utbildning i detta språk, men inte att andra lärosäten *inte* får erbjuda motsvarande utbildning. Varje lärosäte kan starta vilken utbildning de önskar, så länge den faller inom ramen för de områden de har examensrätt för.

Som också nämnts ovan har regeringen uppdragit åt Högskolverket att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan öka. Inom ramen för uppdraget ska även Högskoleverket, om så lämpligt, föreslå förändringar i fördelningen av ansvar för språken mellan lärosätena

84. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att anpassa finansieringssystemet för den högre undervisningen efter undervisningsbehoven i samtliga samespråken och att tillhandahålla tillräckligt med öronmärkt finansiering.

I det svenska högskolesystemet är alla lärosäten fria att erbjuda de utbildningar de önskar förutsatt att de har relevanta tillstånd att utfärda examina.

Lärosätena erhåller finansiering för högskoleutbildning på grundnivå baserat på antalet helårsstudenter och helårsprestationer. Ersättningen för studenterna varierar beroende vilken disciplin de tillhör. Exempelvis är ersättningen för medicinstudenter högre än ersättningen för språkstudierande studenter.

Lärosätena bestämmer själva om:

- Hur resurser ska allokeras inom institutionerna och hur verksamhetens kvalitet ska kunna säkerställas och utvecklas.
- Utbildningsprogrammets struktur och innehållet i kurser.
- Vilka utbildningar på grundnivå som ska erbjudas (förutsatt alltså att lärosätet beviljats tillstånd av Högskoleverket att utfärda den aktuella examen).
- Antalet platser i varje utbildningsprogram.
- Utbildning på forskarnivå; vilka ämnen som ska erbjudas, hur utbildningen ska organiseras osv.

151. Ange vilken utveckling som kan rapporteras avseende en strukturerad politik för den högre undervisningen i finska

Uppsala universitet har sedan 2007 regeringens uppdrag att varje år erbjuda utbildning i bland annat finska. I årsredovisningen för 2009 rapporterar universitetet att samtliga sökande till utbildning i finska har antagits (162 sökande).

Stockholms universitet har också regeringens uppdrag att varje år erbjuda utbildning i finska. Intresset för studier i finska fortsätter att öka rapporterar Stockholms universitet i sin årsredovisning för 2009. 2007 var antalet sökande 178, 2008 var det 184 sökande och 2009 var det 244 sökande. Antal erbjudna platser var under 2007 och 2008 320 platser per vardera år och under 2009 erbjöds 480 platser.

216. Lämna information om utvecklingen av meänkieli i den högre utbildningen.

Som nämnts ovan har regeringen gett Umeå universitet ansvar för utbildning i meänkieli. Luleå tekniska universitet har i uppdrag att erbjuda lärarutbildning med inriktning mot de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

I sin årsredovisning från 2009 rapporterar Umeå universitet att efter analys av sökbilden för kurser i meänkieli, liksom av behovet av utbildning på olika nivåer i språket, beslöt institutionen 2008 om en omläggning av kursutbudet. Under våren 2009 har man utvecklat en nätburen nybörjarkurs med 25 procents studietakt, som inte kräver förkunskaper i språket och som är inriktad på grundläggande språkfärdighet. Under 2010 har universitetet avsatt kapital för att utveckla steg 2-kursen i meänkieli som ges första gången vårterminen 2010.

Från Umeå universitets årsredovisning 2009:

	2005	2006	2007	2008	2009
Samiska					
- erbjudna platser	171	94	83	211	293
- sökande	171	94	83	211	293
- helårsstudenter	28	32	27	43	55
- helårsprestationer	18	22	23	18	39
Meänkieli					
- erbjudna platser	21	4	24	34	41
- sökande	21	4	24	34	41
- helårsstudenter	4	1	1	3	5
- helårsprestationer	5	1	1	1	2

Tabell: Antal studerande i samiska och meänkieli åren 2005-2009.

I sin årsredovisning från 2009 rapporterar Luleå tekniska universitet om lärarutbildningen med inriktning mot meänkieli: ”Minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska erbjuds i form av specialiseringar i lärarutbildningen. Kurserna kan också sökas av yrkesverksamma lärare och andra språkintresserade. För finska låg antalet sökande 2009 i nivå med tidigare år. Kurserna i samiska och meänkieli ställdes in då antalet sökande var noll. Samarbete sker med Umeå universitet för att erbjuda utbildning i finska utöver grundnivå”.

Från Luleå tekniska universitets årsredovisning för 2009:

	Lärarutbildning, inriktning minoritetsspråk								
	Finska			Meänkieli			Samiska		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Antal erbjudna platser	60	60	30	5	15	15	5	15	10
Antal förstahandssökande	12	10	14	1	2	0	1	2	0

Luleå tekniska universitet har regeringens uppdrag att arbeta med att öka antalet sökande till utbildningen.

Som också nämnts ovan har regeringen uppdragit åt Högskolverket att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan öka. Inom ramen för uppdraget ska även Högskoleverket, om så lämpligt, föreslå förändringar i fördelningen av ansvar för språken mellan lärosätena

Artikel 8.1.f.iii – Vuxen- och vidareutbildning

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 8.1.g – Undervisning i historia och kultur

En översyn av kursplanerna för grundskolan pågår för närvarande.

Kursplanen för svenska B i gymnasieskolan innebär ett av betygskriterierna för att få godkänt betyg på kursen att eleven ska kunna göra iakttagelser och reflektera över minoritetsspråkens ställning i Sverige. För att kunna få betyget väl godkänt på samma kurs ska eleven kunna redogöra för minoritetsspråken och deras ställning i Sverige. Svenska B är en s.k. kärnämneskurs som är obligatorisk för alla elever i gymnasieskolan.

154. Ange ytterligare information om det praktiska fullgörandet av detta åtagande.

Skolverkets uppgift är att implementera kursplanerna och Skolinspektionen gör granskningar av att undervisningen i olika ämnen motsvarar innehållet i kursplanerna. I syfte att främja undervisningen har Skolverket gett ut en antologi med alla minoritetsspråk. Den är tänkt att användas som ett läromedel i grundskolan för att ge alla elever ökade kunskaper om de nationella minoriteterna och deras språk. Ett annat nytt läromedel är Miritza & Sebastian, om romsk kultur. Läromedlet vänder sig både till romer och svensk personal på tre språk, kale-romani, finska och svenska.

213. Ange i vilken utsträckning genomförandet sker i andra kommuner i förvaltningsområdet.

Kravet på undervisning om de nationella minoriteternas historia och kultur är detsamma i hela landet. Regeringskansliet har ingen bild av i vilken utsträckning kommunerna efterlever kravet.

Artikel 8.1.h – Lärarutbildning

Regeringen avser att reformera den nuvarande lärarutbildningen och därför har regeringen nyligen presenterat propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89) som riksdagen beslutat om (bet.2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248). Syftet med reformen är att förbättra lärarutbildningens kvalitet. Sannolikt leder det till att fler vill bli

lärare. I propositionen anger regeringen att för att möjliggöra utbildning av lärare i minoritetsspråk bör de nationella minoritetsspråken, inklusive relevant ämnesdidaktik, kunna studeras som ämnen inom ramen för ämneslärarutbildningen och att det bör kunna vara möjligt att få reella kunskaper i språken validerade.

När det gäller modersmållärare vill regeringen ge modersmållärarna samma status och ställning som andra lärare. Därför kommer sannolikt, i och med lärarutbildningsreformen, modersmållärarutbildningen att integreras i ämneslärarutbildningen. I framtiden kommer det också, för dem som har erforderliga ämneskunskaper i modersmål, att vara möjligt att snabbt kunna läsa in en ämnesexamen genom en kompletterande 1,5-årig utbildning. Lärosätena ansvarar för validering av tidigare ämneskunskaper, det gäller både generellt och för språkkunskaper. Om ett lärosäte önskar anordna ämneslärarutbildning med modersmål som ett av ämnena, men saknar utbildning i ett visst språk, kan det samarbeta med andra lärosäten i Sverige eller med lärosäten utomlands.

Lärarutbildningsutredningen (SOU 2008:109), som föregick propositionen, har föreslagit att vissa lärosäten ges särskilt ansvar för lärarutbildningen i nationella minoritetsspråk. Regeringen konstaterar i propositionen Bäst i klassen (prop. 2009/10:89) att en del ytterligare detaljer behöver klargöras innan ett ställningstagande kan göras i denna del. Som nämnts ovan har därför regeringen uppdragit åt Högskoleverket att föreslå åtgärder för hur tillgången på lärare som kan undervisa i och på nationella minoritetsspråk kan ökas. Inom ramen för uppdraget ska även Högskoleverket, om så lämpligt, föreslå förändringar i fördelningen av ansvar för språken mellan lärosätena.

87. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att ta fram ett program för utbildning av samisklärare, inklusive tvåspråkig undervisning, och att tillhandahålla incitament till studerande att bli lärare i samiska.

Luleå tekniska universitet har i uppdrag att erbjuda lärarutbildning med inriktning på samiska, meänkieli och finska. I sin årsredovisning för 2009 rapporterar universitetet att kurserna även kan sökas av yrkesverksamma lärare och andra språkintresserade. För finska låg antal sökande 2009 i nivå med tidigare år (ca 15 sökande). Kurserna i samiska och meänkieli ställdes in då det inte fanns några sökande. Regeringen har inför 2010 gett Luleå tekniska universitet i uppdrag att redovisa hur man arbetar med att öka antalet sökande till utbildningen.

Se även ovan under Artikel 7.1.f.

157. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att i samarbete med de finsktalande skapa en strukturerad politik för lärarutbildning på finska och i finska som ämne.

Se svaret ovan under denna artikel.

219. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att anta och genomföra en strukturerad politik för grundutbildning och vidareutbildning av lärare på meänkieli och i meänkieli som ämne.

Se svaret ovan under denna artikel. Se även svaret under Artikel 8.1.e.iii.

Artikel 8.1.i – Tillsyn

89/159. Redogör för resultaten av omarbetandet av Skolverkets metoder för statistikinsamling för att kunna redovisa antalet minoritetsspråkstalande som ges modersmålsundervisning. Ange också hurvida Skolverket har getts i uppgift att övervaka undervisningen av minoritetsspråksundervisningen och sammanställa periodiska rapporter över sina erfarenheter.

221. Vilken utveckling kan rapporteras gällande övervakningen av minoritetsspråkslärare och sammanställningen av periodiska rapporter från tillsynsmyndigheten?

Det finns i dag inte stöd i lag eller förordning för att Skolverket ska ha möjlighet att behandla uppgifter om en elevs modersmål. Orsaken är att en uppgift om vilket modersmål en viss elev har även kan vara en uppgift om etniskt ursprung. Enligt personuppgiftslagen (1998:204) är det som huvudregel förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar etniskt ursprung. Inom Regeringskansliet bereds frågan om hur behovet av en förbättrad statistikinsamling avseende elevers modersmål och deltagande i modersmålsundervisning ska bedömas i förhållande till riskerna för integritetskränkningar av enskilda individer.

Den 1 oktober 2008 inrättades Statens skolinspektion som egen myndighet för tillsyn samt kvalitetsgranskning av förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Genom att tillsyn och kvalitetsgranskning samlas i en särskild myndighet förstärks granskningen av bl.a. skolornas resultat. Skolinspektionen har inlett en granskning av språk- och kunskapsutvecklingen för barn och elever med annat modersmål än svenska.

I Statens skolinspektions regelbundna tillsyn ingår att bedöma om modersmålsundervisning erbjuds i enlighet med bestämmelserna. En sådan bedömningspunkt finns för såväl kommunala och fristående grundskolor som för kommunala och fristående gymnasieskolor.

Artikel 8.2 – Utbildning utanför förvaltningsområdena

92. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla alternativa modeller för undervisning i samiska, utöver on-line läromedel.

Sameskolan har bedrivit språkbadsprojekt tillsammans med Fylkesmannen i Nordland (Norge). Alla elever i årskurs 5-8 i Sverige som läser sydsamiska som modersmål eller har sydsamiska på sameskola får tillsammans med alla elever i Norge i åk 6-9 som läser sydsamiska i skolan delta. Cirka 80 elever har deltagit i projektet 2010.

Distansundervisning är inte reglerat för grundskolan. Ett regelverk för att möjliggöra distansundervisning i vissa fall är under beredning inom Regeringskansliet.

Samernas utbildningscentrum bedriver språkutbildningar i alla tre samiska varieteter i form av distansutbildningar.

Högre utbildning

Umeå universitet har sedan 2007 regeringens uppdrag att varje år erbjuda utbildning i samiska. Hela språkutbudet vid universitetet i samiska språk och samiska studier utgörs av distanskurser med nätstöd eller av rena nätkurser. Vissa kurser går på halvfart, vilket möjliggör för studenterna att arbeta eller studera andra ämnen samtidigt. Kurserna går att läsa vid olika studieorter, till exempel Kiruna och Östersund.

Umeå universitet anordnar även sommaruniversitet och sommaren 2009 anordnades med samlingsort Lannavaara en kurs i praktisk nordsamiska och en kurs i traditionella kunskaper.

Från Umeå universitet rapporteras att de samiska språk som man kan läsa är nord-, lule- och sydsamiska. Studierna omfattar också samiska språkens historia. Nord-, lule- eller sydsamiska finns som introduktions- och fortsättningskurs. Samiska språk (som modersmål) och samiska kulturstudier kan vara huvudämne i kandidat-/magisterexamen.

De kurser i samiska studier som Umeå universitet erbjuder under höstterminen 2009/vårterminen 2010 är:

- Komparativ samisk grammatik
- Kultur, historia och turism i Barentsregionen
- Samernas kultur och religion
- Samernas samhälle och historisk utveckling
- Samisk fonologi
- Samiska kulturstudier A
- Samiska kulturstudier B
- Samiska språk C
- Samiska språk, Praktisk lulesamiska
- Samiska språk: Examensarbete för magisterexamen

- Samiska språkrevitaliseringsstudier
- Samiska studier, Traditional Indigenous
- Samiska studier: Etnicitet och
- Samiska studier: Jämförande urfolksstudier I
- Samiska studier: Jämförande urfolksstudier II
- Samiska: Nordsamiska A
- Samiska: Nordsamiska B
- Samiska: Nordsamiska, Kvalifikationskurs (steg 3-4)
- Samiska: Nordsamiska, Nybörjarkurs steg 1-2
- Samiska: Praktisk nordsamiska
- Samiska: Sydsamiska A
- Samiska: Sydsamiska B
- Samiska: Sydsamiska, Kvalifikationskurs (steg 3-4)
- Sydsamiska, Nybörjarkurs (steg 1-2)

163. Lämna ytterligare information om utvecklingen av ett system för att rätten till undervisning på finska ska kunna utövas i praktiken, och vilka åtgärder som vidtagits för att uppfylla detta åtagande.

Den nyinrättade myndigheten Statens skolinspektion följer upp och granskar att barnens rätt till modersmålsundervisning följer de nationella riktlinjer som finns. De kommuner eller fristående skolor som inte uppfyller kraven får skriftlig kritik som sedan följs upp av skolinspektionen.

Se även Artikel 7.1.h och 8.1.e.iii..

225. Lämna information om efterfrågan och om vilka åtgärder som har vidtagits för att efterkomma begäran om modersmålsundervisning i meänkieli.

Enligt gällande regler har elever med ett nationellt minoritetsspråk rätt att få modersmålsundervisning om de har grundläggande kunskaper i språket och önskar få sådan undervisning. Statens skolinspektion följer upp och granskar att barnens rätt bl.a. till modersmålsundervisning följer de riktlinjer som finns. De kommuner eller fristående skolor som inte uppfyller kraven får skriftlig kritik som sedan följs upp av skolinspektionen. Det finns ett antal skolor som fått kritik med anledning av brister i modersmålsundervisningen.

När det gäller högre utbildning, se artikel 8.1.e.iii.

Artikel 9 – Rättsväsendet

Artikel 9.1 –Rätten att i domstol använda samiska i brottmål, tvistemål och förvaltningsmål

Artikel 9.1.a.ii

I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk regleras rätten att använda samiska, finska och meänkieli hos domstolar.

Samiska, finska och meänkieli kan användas hos en förvaltningsrätt, en tingsrätt, en fastighetsdomstol, en miljödomstol, en sjörättsdomstol eller en hyres- och arrendenämnd som har en domkrets som helt eller delvis omfattar kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Domstolsverket har gjort den bedömningen att hyresnämnd och arrendenämnd i detta sammanhang bör omfattas av vad som i lagen sägs om domstolar.

Samiska, finska och meänkieli kan även användas i de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende där dessa språk kunnat användas överklagas.

För att det ska vara möjligt att använda samiska, finska och meänkieli krävs att målet eller ärendet har anknytning till kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna. Med anknytning menas t.ex. att parten vistas eller är bosatt inom kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna eller att målet eller ärendet rör en fastighet belägen i dessa kommuner.

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ärende hos domstol eller hyres- och arrendenämnd har rätt att använda samiska, finska och meänkieli under målets eller ärendets handläggning. Med ställföreträdare menas t.ex. ett barns vårdnadshavare, en god man eller någon som företräder en juridisk person, dock inte ombud.

Rätten att använda samiska, finska och meänkieli omfattar rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på samiska, rätt att få de handlingar som hör till ärendet eller målet muntligt översätta till samiska, finska och meänkieli och rätt att vid muntlig förhandling eller sammanträde inför domstolen eller hyres- och arrendenämnden tala samiska, finska och meänkieli. Domstolarna och hyres- och arrendenämnderna ska översätta de handlingar som givits in till svenska om det inte är uppenbart onödigt. Dessa myndigheter ska även i övrigt sträva efter att bemöta samisktalande, finsktalande samt meänkielitalande part eller ställföreträdare för part på samiska, finska respektive meänkieli. Ersättning för tolk och översättning betalas av allmänna medel.

Det är viktigt för domstolen och hyres- och arrendenämnden att kunna planera anlitande av tolk och översättare. En begäran att använda samiska, finska och meänkieli ska därför framställas i samband med att målet eller ärendet inleds eller första gången parten ska yttra sig. En begäran som framställs senare eller som uppenbart har ett otillbörligt syfte får avslås.

Domstolsverket har på regeringens uppdrag översatt informationsmaterial om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i domstol till dessa

språk. På Sveriges Domstolars webbplats finns även informationsmaterial om bland annat domstolarna och om hur rättegången går till som har översatts till minoritetsspråken.

På regeringens uppdrag har även Åklagarmyndigheten låtit översätta grundläggande information om åklagarverksamheten till samiska, finska och meänkieli. Bland annat har information till målgrupper som är direkt berörda av åklagarverksamhet – brottsoffer, misstänkta, vittnen och ungdomar – översatts.

Polisen har, vilket omnämns i föregående rapport, tagit fram ett informationsblad som riktar sig till den som har frihetsberövats på grund av misstanke om brott. Bladet finns översatt till 42 olika språk, däribland de fem nationella minoritetsspråken.

95. Ange statistik över hur ofta tolkning till samiska tillhandahålls i brottmål, och vilka åtgärder som vidtagits för att uppmuntra samisktalande att använda sitt språk i domstol

Det finns ingen tillgänglig statistik över hur ofta samiska används vid huvudförhandlingar i brottmål i domstol.

228. (box) Vilka praktiska och organisatoriska åtgärder har vidtagits för att se till att meänkieli kan användas i brottmål och förvaltningsmål.

Se svaret ovan under denna artikel.

Åklagarkammaren i Luleå har Luleå som kansliort och vid kammaren finns två lokala enheter, en i Haparanda och en i Gällivare. Vid Åklagarkammaren i Luleå finns det för närvarande ingen personal som talar meänkieli. Det hindrar dock inte kommunikation på meänkieli som vid behov sker med hjälp av tolk och översättning. Inom polismyndigheten finns det personal som talar meänkieli.

Artikel 9.1.a.iii

För information om detta åtagande för samiska, finska och meänkieli, se föregående rapport.

Artikel 9.1.a.iv

99. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att tillhandahålla skriftliga handlingar på samiska?

166. (box) Vilka åtgärder har vidtagits för att se till att rättsmyndigheterna på begäran tar fram dokument på finska som hör till ett visst mål.

230. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att ta fram skriftliga handlingar på meänkieli.

I lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk regleras rätten att använda samiska, finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. Rätten att använda dessa språk vid domstolarna innefattar bl.a. rätten att få de handlingar som hör till ärendet eller målet muntligt översatta samt rätt att vid muntlig förhandling eller sammanträde tala språket. Domstolarna ska översätta de handlingar som getts in till svenska om det inte är uppenbart onödigt. Domstolarna ska även i övrigt sträva efter att bemöta samisk- finsk och meänkielitalande parter eller ställföreträdare för part på respektive språk. På de domstolar där språken enligt lag får användas kan förekomma personal som talar dem. Ersättning för tolk och översättning betalas av allmänna medel.

Som nämnts finns på Sveriges Domstolars webbplats även informationsmaterial om bland annat domstolarna och om hur rättegången går till som har översatts till minoritetsspråken.

Artikel 9.1.b.ii

106. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att se till att samiska kan användas i brottsmål, civilmål och förvaltningsmål.

Se ovan under Artikel 9.1.a.ii.

Artikel 9.1.b.iii

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 9.1.c.ii

Se ovan under artikel 9.1.a.ii.

Artikel 9.1.c.iii

Se ovan under artikel 9.1.a.ii.

Artikel 9.1.d

Se ovan under artikel 9.1.a.ii.

Artikel 9.2.a

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 9.3 –Viktiga lagtexter

109. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänförs sig till samisktalande tillhandahålls även på samiska.

169. (box) Ange vilka som vidtagits för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänförs sig till finsktalande tillhandahålls även på finska.

240. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänförs sig till meänkielitalande tillhandahålls även på meänkieli.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk har översatts till finska, meänkieli, jiddisch, romani kale, romani arli, romani kelderash, nordsamiska, sydsamiska och lulesamiska. Samtliga översättningar finns tillgängliga på regeringens webbplats.

Språklagen (2009:600) har översatts till finska, sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska, meänkieli, romani och jiddisch. Samtliga översättningar finns tillgängliga på regeringens webbplats.

Diskrimineringsombudsmannen har på sin webbplats publicerat lättläst information om Diskrimineringslagen (2008:567) på finska, jiddisch, romani arli, romani kale, romani kelderash, romani lovari, lulesamiska, nordsamiska, sydsamiska och meänkieli.

På webbplatsen Tema Modersmål finns information på alla minoritetsspråk om modersmål och modersmålsundervisning. Regeringen överväger också att översätta en sammanfattning av den nya skollagen till minoritetsspråken.

Regeringen har gett Barnombudsmannen i uppdrag att översätta FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) till finska, meänkieli, samiska, romani chib och jiddisch. Barnombudsmannen ska även ta fram en barnanpassad version av barnkonventionen som ska översättas till de nationella minoritetsspråken. Uppdraget ska redovisas den 31 december 2010.

På Sveriges Domstolars webbplats finns informationsmaterial om bland annat domstolarna och om hur rättegången går till som har översatts till minoritetsspråken.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Artikel 10.1.a.iii – Användning av samiska i tal och skrift

Genom införandet av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk förtydligas den rättsliga regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter också avseende rätten att använda samiska, finska, och meänkieli hos myndigheter.

Inom förvaltningsområdet har enskilda rätt att använda minoritetsspråket vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet med ett geografiskt verksamhetsområde som helt eller delvis omfattar förvaltningsområdet, i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till området. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har också rätt att på begäran få skriftlig översättning av beslut i ärenden på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska, såsom tidigare, även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk. Rätt till skriftlig översättning har införts.

Utanför förvaltningsområdena har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket. Denna bestämmelse är ny.

Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket, och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part. Denna bestämmelse är ny.

112. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att öka andelen samisktalande personal på de relevanta statsförvaltningskontoren, att ta fram adekvata utbildningsplaner och förse personal med incitament för att förbättra sina kunskaper i samiska.

Enligt den nya lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska förvaltningsmyndigheter verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i kontakter med myndigheten. Denna bestämmelse är ny. Det är ännu för tidigt att avgöra om den nya bestämmelsen har haft önskad effekt, och regeringen är medveten om svårigheterna att rekrytera språkkunnig personal, framför allt som talar samiska.

171. Lämna information om användningen av finska, särskilt i skrift, i statliga förvaltningsmyndigheter utanför Norrbotten.

Förvaltningsområdet för finska har utvidgats från och med 1 januari 2010 med 18 kommuner och från och med den 1 maj 2010 med ytterligare 3 kommuner. I dessa kommuner har enskilda rätt att använda finska i kontakter

med myndigheter. Enskilda i hela landet har också rätt att använda finska i sina skriftliga kontakter med vissa statliga myndigheter, se under artikel 10.a.iii ovan.

Utanför förvaltningsområdet bedöms språket användas i mycket liten omfattning i kontakter med myndigheter.

243. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att se till att meänkielitalande får inkomma med muntliga eller skriftliga ansökningar och få svar på meänkieli?

Se svaret ovan under denna artikel.

Artikel 10.1.a.v

För information om dessa åtagande för samiska, finska och meänkieli, se föregående rapport.

Artikel 10.1.c

Se ovan under Artikel 10.1.a.iii.

Artikel 10.2.b/c/d

115. (box) Ange vilka ytterligare konkreta åtgärder som i samarbete med de samisktalande vidtagits för att fullgöra åtagandena enligt 10.2.b, c och d.

175 (box) Ange vilka åtgärder har vidtagits för att fullgöra detta åtagande (finska).

245./246. Ange vilka ytterligare konkreta åtgärder som i samarbete med de meänkielitalande vidtagits för att fullgöra åtagandena enligt 10.2.b, c och d.

Se information under Artikel 10.1.a.iii.

Artikel 10.2.g – Ortsnamn

118. Ange i hur många orter eller kommuner som ortsnamn används på minoritetsspråken (samiska)

177. Ange i hur många orter eller kommuner som ortsnamn används på minoritetsspråken (finska)

Det finns inga statistiska uppgifter rörande detta. I lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. finns en bestämmelse om god ortnamnsd. I bestämmelsen anges bl.a. att god ortnamnsd ska iakttas vid kommunal och statlig verksamhet. Svenska, samiska och finska namn ska så långt möjligt användas samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i

flerspråkiga områden. Diskussioner förs inom Regeringskansliet rörande behovet att lägga till meänkieli i bestämmelsen. Det finns också behov av att öka kommunernas medvetenhet om betydelsen av minoritetsspråkiga ortnamn.

I den minoritetspolitiska strategin har regeringen lyft fram att minoritetsspråkiga ortnamn är en värdefull del av kulturarvet som bör värnas aktivt av samhällets företrädare. Institutet för språk och folkminnen, Lantmäteriet och Trafikverket anordnade i juni 2010 en konferens i Kiruna för kommuner om minoritetsspråkiga ortnamn och god ortnamnsred. Syftet var att öka kommunernas medvetenhet i frågorna.

Artikel 10.4.a. – tolkning eller översättning vid behov

120. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgängligheten av översättare och tolkar för samiska vid förvaltningsmyndigheterna.

Se ovan under Artikel 10.1.a.iii.

Artikel 10.5 –Släktnamn

Som angavs i föregående rapport finns det inga regler i svensk lagstiftning som hindrar enskilda från att använda eller anta släktnamn eller efternamn på minoritetsspråken. För mer information om namnlagens (1982:670) bestämmelser om hur efternamn förvärvas hänvisas till föregående rapport.

Artikel 11 – Massmedia

Artikel 11.1.a.iii –Sändningstillstånd för programföretagen

Programföretagen i allmänhetens tjänst har ett stort ansvar för att beakta bl.a. de nationella minoriteternas behov. Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har fått nya sändningstillstånd för perioden 2010–2013. För verksamheten för språkliga och etniska minoriteter gäller samma riktlinjer som under den tidigare tillståndperioden. Det innebär att programföretagen ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. Verksamheten ska vara ett prioriterat område och tillgängligheten ska förbättras. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib ska inta en särställning. Vidare ska programföretagen ha en dialog med de berörda grupperna.

Inom ramen för de allmänt hållna skrivningarna i sändningstillstånden utformar programföretagen självständigt sina programutbud.

Totalt sände SVT 106 timmar samiska program under 2009, däribland nyhetsprogrammet Oddasat. SR sände 9 582 timmar samiska program i fm-

nätet samt på webbradio 2009. SR Sameradion sänder program på nord-, syd- och lulesamiska samt på svenska. UR har sänt tv-program på samiska 2009.

SVT sänder nyheter, samhällsprogram, barnprogram, dokumentärer m.m. på finska. Under 2009 uppgick det totala utbudet av finskspråkiga program i SVT till 183 timmar. SR Sisuradio sände totalt 13 824 timmar på finska 2009. UR har sänt program både i tv och radio på finska 2009.

SVT har under 2009 sänt program på meänkieli under totalt 12 timmar. SR sände 2009 1 048 timmar på meänkieli.

180. Lämna information om Sisuradios ställning som del av sändningarna på finska.

Sisuradio är en intern organisatorisk fråga för SR, som regeringen inte lägger sig i.

249. Ange vilka åtgärder de svenska myndigheterna vidtagit för att lösa de frågor som tagits upp av meänkielitalande, som t.ex. den begränsade sändningstiden och det faktum att programmen på meänkieli inte produceras av en redaktion som är oberoende av den finska avdelningen.

Detta är interna frågor för SR som regeringen inte detaljstyr.

Artikel 11.1.c.i – Uppmuntra och/eller underlätta inrättande av minst en tv-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk (gäller endast finska)

Sedan slutet av 1980-talet har pengar avsatts i statsbudgeten för att göra det möjligt att sända en finskspråkig kanal i delar av marknätet i Sverige. I samband med att sändningarna i marknätet övergick till enbart digital teknik i början av 2007 kunde sändningsområdet för den finska kanalen ökas. Det är Sverigefinska Riksförbundet som disponerar det statliga anslaget och sluter avtal om distribution och upphovsrättsklarering av kanalen. Det innebär att TVFinland nu sänds i hela Mälardalen inklusive Stockholm, Västerås och Uppsala, som fri-tv i marknätet. Genom avtal mellan den största kabeloperatören i området, ComHem, och Sverigefinska Riksförbundet, är kanalen också lätt tillgänglig i kabelnäten i samma område.

Artikel 11.1.d – Uppmuntran och/eller underlättande av produktion och distribution

124/186/252. Ange vilka åtgärder som vidtagits för att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på samiska/finska/meänkieli.

Se ovan under artikel 11.1.a.iii.

Artikel 11.1.e.i – Uppmuntra och/eller underlätta förhållandena för dagstidningar

127. (box) Ange vilka konkreta åtgärder som vidtagits för att uppmuntra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på samiska.

255. (box) Ange vilka åtgärder som vidtagits för att uppmuntra och /eller underlätta grundandet av en dagstidning på meänkieli.

Det finns i dagsläget ingen dagstidning i Sverige på samiska. Däremot finns en tidskrift, Samefolket, som skrivs delvis på samiska och kommer ut med tio nummer per år.

Det finns i dagsläget ingen dagstidning i Sverige på meänkieli. Däremot finns en tidskrift, MET-avisi, som skrivs delvis på meänkieli och distribueras med dagstidningen Haparandabladet en gång per månad.

Som Expertkommittén noterat i sin andra rapport finns det i Sverige två tidningar med innehåll på finska – Ruotsin Suomalainen, som utkommer en gång i veckan, och Haparandabladet, som utkommer tre gånger i veckan.

I villkoren för statligt presstödet finns vissa särskilda regler för ekonomiskt stöd till dagstidningar som vänder sig till språkliga minoriteter. I december 2008 beslutade regeringen om ändringar i presstödet som härrör från förslag som Presskommittén 2004 lämnade i januari 2006 i betänkandet Mångfald och räckvidd (SOU 2006:8). En av ändringarna innebär att gränsen för vilken abonnerad upplaga som måste uppnås för att en tidning ska kunna få stöd sänktes från 2 000 till 1 500 exemplar, vilket är ett viktigt steg för att underlätta etablering av tidningar på minoritetsspråk.

Riksdagen beslutade den 2 juni 2010 om nya villkor för stödet till dagspressen med anledning av propositionen Nya villkor för stödet till dagspressen (prop. 2009/10:199). I propositionen gör regeringen bedömningen att initiativ till ett samarbete bör tas med berörda myndigheter och aktörer i Finland och Norge för att underlätta utgivningen av gränsöverskridande dagstidningar på meänkieli och samiska. Ett sådant samarbete kan innehålla en undersökning av förutsättningarna för gränsöverskridande tidningssamarbeten på de aktuella språken.

Presskommittén 2004 har också förslagit att en särskild bestämmelse införs i presstödsförordningen för att underlätta utgivningen av tidningar på samiska och meänkieli. I prop. 2009/10:199 bedömer regeringen emellertid – i likhet med företrädare för de berörda språkgrupperna – att det är tveksamt om förslaget kommer att leda till en etablering av nya tidningar, och anser därför att förslaget inte bör genomföras.

Artikel 11.1.f.ii – Finansiellt stöd till TV-program på samiska

192. Ange hur eller huruvida finska beaktas i de befintliga åtgärderna för ekonomiskt stöd till audiovisuella produktioner.

257. Ge exempel på ekonomiskt stöd för produktion av TV-program på meänkieli.

Något särskilt statligt stöd för produktion av tv-program, oavsett språk, finns inte.

Artikel 11.2 – Rätt att ta del av Radio och tv-sändningar från andra länder

Det finns inga begränsningar i friheten att från grannländer direkt ta emot radio- och tv-sändningar på språk som brukas i samma eller liknande form som ett landsdels- eller minoritetsspråk och inte heller i återutsändning av radio- och tv-sändningar från grannländer på ett sådant språk.

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Artikel 12.1.a – Uppmuntran av kulturella aktiviteter

De fem nationella minoriteterna i Sverige får bidrag för att stärka och främja de nationella minoriteternas egna strukturer. För bedömning av inkomna ansökningar finns en särskild referensgrupp.

Stöd har bl.a. fördelats till finsk-språkig teaterverksamhet (Uusi teatteri/Nya finska teatern), Stiftelsen Finlands kulturinstitut, Sverigefinska biblioteket i Stockholm och Sverigefinska riksförbundet som beviljats medel för finsk amatörteaterverksamhet samt Västmanlands Finska Kulturarrangörsförening och Judiska biblioteket i Stockholm. Kulturrådet har i övrigt fortsatt att prioritera stödet till de två romska kulturcentra som finns i Stockholm respektive i Malmö samt ett tjugotal projekt av mer enstaka karaktär. Utöver det särskilda anslaget för främjande av nationella minoriteters språk och kultur beviljades, liksom tidigare år, stöd för utgivning av litteratur samt produktionsstöd för kulturtidskrifter. Sammanlagt beviljades 2009 stöd motsvarande 7,8 miljoner SEK till verksamhet rörande de nationella minoriteterna.

Kulturrådet har under 2008-2010 ett utökat uppdrag att stärka internationella och interkulturella perspektiv inom kultursektorn. Inom bidragsgivningen prioriterar Kulturrådet ansökningar som på ett kvalitativt sätt bidrar till att öka den kulturella mångfalden. Kulturrådet har stött långsiktiga strategiska utvecklingsarbeten som syftar till att öka den kulturella mångfalden. Kulturrådet har också beviljat bidrag för särskilda insatser som avser publikutveckling, ökat deltagande samt presentation av konstnärliga uttryck utanför traditionella spelplatser. Tornedalsteatern är en

aktiv amatörteater som ger föreställningar på meänkieli och svenska. Sedan budgetåret 2002 har Tornedalsteatern årligen mottagit ekonomiskt stöd från Kulturrådet, som 2009 uppgick till 2 miljoner SEK.

Sametinget beslutar om fördelningen av statens bidrag till samisk kultur och samiska organisationer enligt bestämmelserna i sametingslagen (1992:1433) och det kulturpolitiska handlingsprogrammet. Bidraget är avsett som ett allmänt stöd åt samerna och de samiska organisationerna, för samisk forskning och/eller forskarutbildning, samisk media, samisk teater-, slöjd- och biblioteksverksamhet och samegårdar samt för projektbidrag till kulturella ändamål.

Institutet för språk och folkminnen (SOFI) arrangerar årligen de återkommande seminarierna Språkrådsdagen och Språkpolitikens dag och har deltagit i firandet av Märkesåret 1809, dels genom särskilda webbsidor både på svenska och finska, dels med seminarier om de språkliga banden mellan Sverige och Finland och om Sverige och Finland – språk och samhälle förr och nu. Vid granskning av samiska ortnamn samarbetar SOFI med Sametinget och har även utbildat kommunala handläggare som hanterar frågor om ortnamn. Under 2008 har bl.a. granskning av ortnamn på meänkieli pågått, se även ovan under artikel 10.2.g. Institutet för språk och folkminnen har möten med referensgruppen för meänkieli, kontakter med organisationer och allmänhet om revitaliseringsfrågor och språkvård, lämnat särskild information om meänkieli på webbplatsen samt kvalitetssäkrat samlingar och register. På Integrations- och jämställdhetsdepartementets uppdrag har institutet genomfört en utredning om situationen för meänkieli i Sverige samt lämnat förslag som myndigheten bedömer skulle kunna stärka meänkielis bevarande och utveckling, dels för att fungera som referensmaterial för språkvårdande korpusarbete och dels för att bevaka varieteterna samt svängningar och drag i utvecklingen, samt som underlag för standardiseringsarbete.

SOFI, i vilket Språkrådet ingår, har språkvårdare i finska, romani chib och svenskt teckenspråk, meänkielitalande personal och språkvårdare i meänkieli samt forskningsarkivarier med inriktning på meänkieli och den tornedalska kulturen samt samiska kulturyttringar.

Verksamheten inom romska innefattar språkrådgivning, kontakter med modersmåls lärare och företrädare för de olika romska varieteterna, bland annat genom de återkommande möten med referensgruppen för romska, och framtagning av ordlistor, som successivt publiceras på myndighetens webbplats.

Arbetet med att komplettera bokbeståndet i biblioteket vid avdelningen i Umeå med litteratur på meänkieli och tornedalsk kultur har fortsatt. Under 2009 har insatser gjorts för excerpering av ord och uttryck på meänkieli, liksom insamling av litteratur på meänkieli och uttryck för tornedalsk kultur.

Ett omfattande kontaktskapande nätverksarbete med kommuner och organisationer, framförallt i de fem tornedalska kommunerna Haparanda, Övertorneå, Pajala, Kiruna och Gällivare, Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset (STR-T) och Meän akateemi – Academica Tornedaliens pågår.

Artikel 12.1.b –Främja tillgången till verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk

260. Lämna information om andra aktiviteter än stöd till förlag som är relevanta inom detta åtagande, såsom dubbning, eftersynkronisering och textning (meänkieli).

Som har framgått ovan har programföretagen i allmänhetens tjänst ett stort ansvar för att beakta de nationella minoriteternas behov. I avsnittet om artikel 11.1.a.iii har redovisats hur många timmar program som har sänts på samiska, finska och meänkieli under 2009. Företagen redovisar emellertid inte närmare om programmen är utsända på originalspråk eller om de är dubbade till de aktuella språken.

Svenska Filminstitutet fördelar stöd till syntolkning och textning av svenskproducerad film på svenskt språk för biografer och dvd. Med svenskt språk avses förutom svenska även de nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch. Vidare fördelar Filminstitutet stöd till lansering av importerad kvalitetsfilm, vilket inkluderar textning till svenska eller, när det gäller barnfilm, dubbning.

Artikel 12.1.c –Främja tillgången på verk producerade på landsdels- eller minoritetsspråk

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 12.1.d –Avsättande av medel för att inkludera kunskaper i och användning av landsdels- eller minoritetsspråk och deras kultur i produktioner

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 12.1.e –Personal som helt behärskar ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 12.1.f –Deltagande av talare av landsdelsspråk

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 12.1.g –Arkiv

För information om detta åtagande för samiska, se föregående rapport.

195. Ange huruvida de svenska myndigheterna har försett Svenskfinnska arkivet med nödvändigt ekonomiskt stöd för att de ska kunna utföra sina uppgifter.

Sverigefinnarna har sedan flera år ett eget arkiv – Sverigefinländarnas arkiv. Arkivet, som funnits sedan 1977 och har egna lokaler och depositioner vid Riksarkivet, mottar årligen ekonomiskt stöd från Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv. År 2010 uppgår stödet till 250 000 SEK.

På de svenska folkbiblioteken finns omfattande samlingar av litteratur på finska.

264. Lämna information om hur arbetet på centret för meänkieli på Nordkalottbiblioteket framskrider.

Den litteratur som givits ut på meänkieli finns samlad på Kungliga biblioteket. Böcker på meänkieli finns även tillgängliga i det aktuella området och de samlingar som finns hos Institutet för språk och folkminnen har betydelse för de nationella minoritetsspråken. Från Statens kulturråd har stöd till Nordkalottbiblioteket i Övertorneå betalats ut årligen för att skapa ett centrum för meänkieli med både arkiv och tryckt material.

Artikel 12.1.h –Språkvård

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 12.2 –Kulturella aktiviteter utanför förvaltningsområdena

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

Artikel 14 – Utbyte över gränserna

För information om detta hänvisas till föregående rapport.

BILAGOR

Bilaga 1 Ratificerade artiklar

European Charter for Regional or Minority Languages

Strasbourg, 5.XI.1992

Sverige har ratificerat följande artiklar i del III av den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk för respektive språk

Samiska	Finska	Meänkieli		
8.1.a.iii)	8.1.a.iii)	8.1.a.iii)	<i>utbildning</i>	
8.1.b.iv)	8.1.b.iv)	8.1.b.iv)		
8.1.c.iv)	8.1.c.iv)	8.1.c.iv)		
8.1.d.iv)	8.1.d.iv)	8.1.d.iv)		
8.1.e.iii)	8.1.e.iii)	8.1.e.iii)		
8.1.f.iii)	8.1.f.iii)	8.1.f.iii)		
8.1.g	8.1.g	8.1.g		
8.1.h	8.1.h	8.1.h		
8.1.i	8.1.i	8.1.i		
8.2	8.2	8.2		
9.1.a.ii)	9.1.a.ii)	9.1.a.ii)		<i>rättsväsendet</i>
9.1.a.iii)	9.1.a.iii)	9.1.a.iii)		
9.1.a.iv)	9.1.a.iv)	9.1.a.iv)		
9.1.b.ii)	9.1.b.ii)	9.1.b.ii)		
9.1.b.iii)	9.1.b.iii)	9.1.b.iii)		
9.1.c.ii)	9.1.c.ii)	9.1.c.ii)		
9.1.c.iii)	9.1.c.iii)	9.1.c.iii)		
9.1.d	9.1.d	9.1.d		
9.2	9.2	9.2		
9.3	9.3	9.3		
10.1.a.iii)	10.1.a.iii)	10.1.a.iii)	<i>förvaltningsmyndigheter och samhällsservice</i>	
10.1.a.v)	10.1.a.v)	10.1.a.v)		
10.1.c	10.1.c	10.1.c		
10.2.b	10.2.b	10.2.b		
10.2.c	10.2.c	10.2.c		
10.2.d	10.2.d	10.2.d		
10.2.g	10.2.g	10.2.g		
10.4.a	10.4.a	10.4.a		
10.5	10.5	10.5		
11.1.a.iii)	11.1.a.iii)	11.1.a.iii)		<i>massmedia</i>
	11.1.c.i)			
11.1.d	11.1.d	11.1.d		
11.1.e.i)	11.1.e.i)	11.1.e.i)		
11.1.f.ii)	11.1.f.ii)	11.1.f.ii)		
11.2	11.2	11.2		
12.1.a	12.1.a	12.1.a	<i>kulturell verksamhet och kulturella inrättningar</i>	
12.1.b	12.1.b	12.1.b		
12.1.c	12.1.c			
12.1.d	12.1.d	12.1.d		
12.1.e				
12.1.f	12.1.f	12.1.f		
12.1.g	12.1.g	12.1.g		
12.1.h	12.1.h			
12.2	12.2	12.2		
13.1.a	13.1.a	13.1.a		<i>ekonomiska och sociala förhållanden utbyte över gränserna</i>
14.a	14.a	14.a		
14.b	14.b	14.b		

Bilaga 2 – Författningsbilaga

I denna bilaga redovisas utdrag ur de lagar som förekommer i denna rapport och som inte tagits upp i de tre tidigare rapporterna.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Allmänna bestämmelser

1 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/

Denna lag innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om vissa skyldigheter inom förskoleverksamhet och äldreomsorg. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen.

1 § /Träder i kraft I:2011-07-01/

Denna lag innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om vissa skyldigheter inom förskola, sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola och äldreomsorg. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen. Lag (2010:865).

2 § Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar i enlighet med Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3).

I språklagen (2009:600) anges att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

3 § Förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt denna lag.

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

5 § Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor.

Förvaltningsområden

6 § Med förvaltningsområdet för finska avses kommunerna Botkyrka, Eskilstuna, Gällivare, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Kiruna, Köping, Pajala, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar och Övertorneå.

Med förvaltningsområdet för meänkieli avses kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Med förvaltningsområdet för samiska avses kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Kiruna, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund.

7 § Andra kommuner än de som anges i 6 § kan efter anmälan få ingå i förvaltningsområdet för finska, meänkieli eller samiska. Beslut att en kommun ska få ingå i ett förvaltningsområde fattas av regeringen. Regeringen får meddela föreskrifter om sådan frivillig anslutning till ett förvaltningsområde.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos myndigheter

8 § Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet.

Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska.

Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

9 § Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller

ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.

10 § Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän. Detsamma gäller vid enskildas skriftliga kontakter med Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part.

11 § Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

12 § Förvaltningsmyndigheter får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos domstolar

13 § Upphör att gälla: 2011-05-02

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ett ärende hos en förvaltningsrätt, tingsrätt, fastighetsdomstol, miljödomstol eller sjörättsdomstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå har rätt att använda finska eller meänkieli under målets eller ärendets handläggning, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Detsamma gäller samiska hos en sådan domstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner.

Rätten att använda finska, meänkieli respektive samiska omfattar också de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende som avses i första stycket överklagas. Lag (2009:857).

13 § /Träder i kraft I:2011-05-02/

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ett ärende hos en förvaltningsrätt, tingsrätt, mark- och miljödomstol eller sjörättsdomstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå har rätt att använda finska eller meänkieli under målets eller ärendets handläggning, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Detsamma gäller samiska hos en sådan domstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner.

Rätten att använda finska, meänkieli respektive samiska omfattar också de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende som avses i första stycket överklagas. Lag (2010:943).

14 § Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i mål eller ärenden hos domstolar enligt 13 § omfattar rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på detta språk, rätt att få de handlingar som hör till målet eller ärendet muntligen översätta till detta språk och rätt att vid muntlig förhandling inför domstolen tala detta språk. Domstolen ska översätta handlingar och skriftlig bevisning till svenska, om det inte är uppenbart onödigt.

Även i övrigt ska domstolen sträva efter att använda minoritetsspråket i sina kontakter med parten eller dennes ställföreträdare.

I alla mål och ärenden som omfattas av rätten att använda finska, meänkieli eller samiska hos domstolar enligt 13 § har en part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde rätt att på begäran få domslut och domskäl eller beslut och beslutsmotivering skriftligen översätta till detta språk.

15 § Den som vill använda finska, meänkieli eller samiska under ett måls eller ett ärendes handläggning i domstol enligt 13 § ska begära detta i samband med att målet eller ärendet inleds eller första gången parten ska yttra sig i målet eller ärendet.

En begäran om att få en översättning enligt 14 § tredje stycket ska framställas inom en vecka från det att domen eller beslutet meddelats, om en sådan begäran inte har framställts tidigare under handläggningen av målet eller ärendet.

Om en begäran om att använda minoritetsspråk eller om att få en översättning framställs senare än vad som anges i första och andra styckena får den avslås. En sådan begäran får även avslås om det är uppenbart att den har ett otillbörligt syfte.

16 § Om en part eller ställföreträdare för part har rätt att använda finska, meänkieli eller samiska i rättegång, ska tolk anlitas i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. 6-8 §§ och 33 kap. 9 § rättegångsbalken och 50-52 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Finska, meänkieli och samiska i förskoleverksamhet och äldreomsorg

/Rubriken träder i kraft I: 2011-07-01/

Finska, meänkieli och samiska i förskola, viss annan pedagogisk verksamhet och äldreomsorg

17 § / Upphör att gälla: 2011-07-01

När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskoleverksamhet enligt 2 a kap. 1 och 7 §§ skollagen (1985:1100), ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

17 § /Träder i kraft I:2011-07-01/

När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskola eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i sådan verksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska. Lag (2010:865).

18 § En kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket.

Undantag

19 § Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela föreskrifter om att en viss myndighet som lyder under regeringen ska undantas från tillämpningen av 8 §. Motsvarande gäller efter regeringens bemyndigande för landsting och kommun i fråga om kommunala myndigheter.

Uppföljning m.m.

20 § Förvaltningsmyndigheters tillämpning av denna lag ska följas upp. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för uppföljningen. Detta uppföljningsansvar innebär ingen inskränkning i det tillsynsansvar som vilar på andra myndigheter.

21 § En myndighet med uppföljningsansvar ska dessutom genom rådgivning, information och liknande verksamhet bistå andra förvaltningsmyndigheter vid tillämpningen av lagen.

Träder i kraft 1 januari 2010

Språklag (2009:600)

Lagens innehåll och syfte

1 § I denna lag finns bestämmelser om svenska språket, de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. Lagen innehåller även bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språkanvändning i offentlig verksamhet och i internationella sammanhang.

2 § Syftet med lagen är att ange svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. Lagen syftar också till att värna svenskan och den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk.

3 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Svenska språket

4 § Svenska är huvudspråk i Sverige.

5 § Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.

6 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.

De nationella minoritetsspråken

7 § De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Det svenska teckenspråket

9 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.

Språkanvändningen i offentlig verksamhet

10 § Språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska.

I annan lag finns särskilda bestämmelser om rätt att använda nationella minoritetsspråk och annat nordiskt språk.

När det gäller skyldigheten för domstolar och förvaltningsmyndigheter att anlita tolk och att översätta handlingar finns det särskilda bestämmelser.

11 § Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

12 § Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.

Svenskan i internationella sammanhang

13 § Svenska är Sveriges officiella språk i internationella sammanhang.

Svenskans ställning som officiellt språk i Europeiska unionen ska värnas.

Den enskildes tillgång till språk

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och
2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.

Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

15 § Det allmänna ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk enligt 14 §.

Träder i kraft: 2009-07-01

Diskrimineringslag (2008:567)

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Lagens innehåll

2 § Lagens första kapitel innehåller definitioner och andra inledande bestämmelser. I andra kapitlet finns bestämmelser om förbud mot diskriminering och repressalier. I tredje kapitlet finns bestämmelser om aktiva åtgärder. I fjärde kapitlet finns bestämmelser om tillsyn. I femte kapitlet finns bestämmelser om ersättning och ogiltighet. I sjätte kapitlet finns bestämmelser om rättegången.

Lagen är tvingande

3 § Ett avtal som inskränker någons rättigheter eller skyldigheter enligt denna lag är utan verkan i den delen.

Diskriminering

4 § I denna lag avses med diskriminering

1. direkt diskriminering: att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder,
2. indirekt diskriminering: att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, visst funktionshinder, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet,
3. trakasserier: ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder,
4. sexuella trakasserier: ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet,

5. instruktioner att diskriminera: order eller instruktioner att diskriminera någon på ett sätt som avses i 1-4 och som lämnas åt någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande till den som lämnar ordern eller instruktionen eller som gentemot denna åtagit sig att fullgöra ett uppdrag.

Kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning och ålder

5 § I denna lag avses med

1. kön: att någon är kvinna eller man,
2. könsöverskridande identitet eller uttryck: att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön,
3. etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande,
4. funktionshinder: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå,
5. sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning, och
6. ålder: uppnådd levnadslängd.

Även den som avser att ändra eller har ändrat sin könstillhörighet omfattas av diskrimineringsgrunden kön.

2 kap. Förbud mot diskriminering och repressalier

Arbetslivet

Diskrimineringsförbud

1 § En arbetsgivare får inte diskriminera den som hos arbetsgivaren

1. är arbetstagare,
2. gör en förfrågan om eller söker arbete,
3. söker eller fullgör praktik, eller

4. står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft.

Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall arbetsgivaren genom skäliga stöd- och anpassningsåtgärder kan se till att en arbetstagare, en arbetssökande eller en yrkespraktikant med ett funktionshinder kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder.

Den som i arbetsgivarens ställe har rätt att besluta i frågor som rör någon som avses i första stycket ska likställas med arbetsgivaren.

2 § Förbudet i 1 § hindrar inte

1. särbehandling som föranleds av en egenskap som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna om, vid beslut om anställning, befordran eller utbildning för befordran, egenskapen på grund av arbetets natur eller det sammanhang där arbetet utförs utgör ett verkligt och avgörande yrkeskrav som har ett berättigat syfte och kravet är lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet,

2. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män och som avser annat än löne- eller andra anställningsvillkor,

3. tillämpning av åldersgränser för rätt till pensions-, efterlevande- eller invaliditetsförmåner i individuella avtal eller kollektivavtal, eller

4. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

3 § Om en arbetsgivare får kännedom om att en arbetstagare anser sig i samband med arbetet ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier av någon som utför arbete eller fullgör praktik hos arbetsgivaren, är arbetsgivaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Skyldigheten gäller också i förhållande till den som fullgör praktik eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft.

Uppgift om meriter

4 § Om en arbetssökande inte har anställts eller tagits ut till anställningsintervju, eller om en arbetstagare inte har befordrats eller tagits ut till utbildning för befordran, ska sökanden på begäran få en skriftlig uppgift av arbetsgivaren om vilken utbildning, yrkeserfarenhet och andra meriter den hade som togs ut till anställningsintervjun eller som fick arbetet eller utbildningsplatsen.

Utbildning

Diskrimineringsförbud

5 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (1985:1100) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall en utbildningsanordnare genom skäliga åtgärder i fråga om lokalernas tillgänglighet och användbarhet kan se till att en person med funktionshinder, som söker eller har antagits till utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller till utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder.

5 § /Träder i kraft I:2011-07-01/

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall en utbildningsanordnare genom skäliga åtgärder i fråga om

lokalernas tillgänglighet och användbarhet kan se till att en person med funktionshinder, som söker eller har antagits till utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller till utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder. Lag (2010:861).

6 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/
Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (1985:1100),

2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg, utbildning i förskoleklass, i det obligatoriska skolväsendet eller i en fristående skola som motsvarar grundskolan, särskolan eller specialskolan, eller

3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

6 § /Träder i kraft I:2011-07-01/
Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (2010:800),

2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om utbildning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan eller fritidshemmet, eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen, eller

3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag (2010:861).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

7 § Om en utbildningsanordnare får kännedom om att ett barn eller en elev, student eller studerande som deltar i eller söker till utbildningsanordnarens verksamhet anser sig i samband med verksamheten ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är utbildningsanordnaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Uppgift om meriter

8 § Om en sökande har nekats tillträde till en utbildning, eller inte tagits ut till prov eller intervju om sådant förfarande tillämpas vid antagningen, ska sökanden på begäran få en skriftlig uppgift av utbildningsanordnaren om vilken utbildning eller andra meriter den hade som blev antagen till utbildningen eller togs ut till provet eller intervjun.

Arbetsmarknadspolitisk verksamhet och arbetsförmedling utan offentligt uppdrag

9 § Diskriminering av arbetssökande eller arbetstagare är förbjuden i fråga om arbetsmarknadspolitisk verksamhet och arbetsförmedling utan offentligt uppdrag.

Förbudet hindrar dock inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män eller lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, eller
2. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Start eller bedrivande av näringsverksamhet samt yrkesbehörighet

10 § Diskriminering är förbjuden i fråga om

1. ekonomiskt stöd, tillstånd, registrering eller liknande som behövs eller kan ha betydelse för att någon ska kunna starta eller bedriva näringsverksamhet, och

2. behörighet, legitimation, auktorisation, registrering, godkännande eller liknande som behövs eller kan ha betydelse för att någon ska kunna utöva ett visst yrke.

Förbuden hindrar inte särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet i första stycket 1 hindrar inte heller åtgärder i fråga om stöd som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män eller lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet.

Medlemskap i vissa organisationer

11 § Diskriminering är förbjuden i fråga om

1. medlemskap eller medverkan i en arbetstagarorganisation, arbetsgivarorganisation eller yrkesorganisation, och

2. förmåner som en sådan organisation tillhandahåller sina medlemmar.

Förbudet hindrar inte att en organisation tillhandahåller medlemmar av ena könet förmåner som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Varor, tjänster och bostäder m.m.

12 § Diskriminering är förbjuden för den som

1. utanför privat- och familjelivet tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder till allmänheten, eller

2. anordnar en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning.

Den som i förhållande till allmänheten företräder den som avses i första stycket ska likställas med denne.

Förbudet gäller dock inte diskriminering som har samband med ålder. Förbudet mot diskriminering som har samband med kön gäller inte tillhandahållande av försäkringstjänster och

hindrar inte heller att kvinnor och män i fråga om andra tjänster eller bostäder behandlas olika, om det har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Hälso- och sjukvården samt socialtjänsten m.m.

13 § Diskriminering är förbjuden i fråga om

1. hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, och
2. verksamhet inom socialtjänsten samt stöd i form av färdtjänst och riksfärdtjänst och bostadsanpassningsbidrag.

Förbuden gäller dock inte diskriminering som har samband med ålder.

Förbuden som gäller hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet eller verksamhet inom socialtjänsten hindrar inte att kvinnor och män behandlas olika, om det har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen och studiestöd

14 § Diskriminering är förbjuden i fråga om

1. socialförsäkringen och anslutande bidragssystem,
2. arbetslöshetsförsäkringen, och
3. statligt studiestöd.

Förbuden gäller dock inte diskriminering som har samband med ålder.

Förbudet mot diskriminering som har samband med kön i fråga om socialförsäkringen och anslutande bidragssystem hindrar inte heller tillämpning av bestämmelser om änkepension, hustrutillägg eller utbetalning av barnbidrag.

Värnplikt och civilplikt

Värnplikt och civilplikt samt annan motsvarande militär utbildning inom Försvarmakten

15 § Diskriminering är förbjuden

1. vid mönstring eller annan utredning om personliga förhållanden enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt samt vid inskrivning för och under fullgörande av värnplikt eller civilplikt, samt

2. vid antagningsprövning till samt under fullgörande av annan motsvarande militär utbildning inom Försvarsmakten.

Förbudet gäller dock inte diskriminering som har samband med ålder.

Förbudet hindrar inte heller tillämpning av bestämmelser om att en totalförsvarspliktig inte ska kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt om han eller hon hänvisar till sin anslutning till visst religiöst samfund. Lag (2010:464).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

16 § Om en myndighet eller en organisation som omfattas av förbudet i 15 § får kännedom om att en person som söker till eller deltar i utbildning eller annan verksamhet som anges i bestämmelsen anser sig i samband därmed ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är myndigheten eller organisationen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Första stycket gäller dock inte trakasserier som har samband med ålder. Lag (2010:464).

Offentlig anställning

17 § Diskriminering är förbjuden även i andra fall än som avses i 5 eller 9-15 §§ när den som helt eller delvis omfattas av lagen (1994:260) om offentlig anställning

1. bistår allmänheten med upplysningar, vägledning, råd eller annan sådan hjälp, eller

2. på annat sätt i anställningen har kontakter med allmänheten.

Förbudet gäller dock inte diskriminering som har samband med ålder.

Förbud mot repressalier

18 § En arbetsgivare får inte utsätta en arbetstagare för repressalier på grund av att arbetstagaren

1. anmält eller påtalat att arbetsgivaren handlat i strid med lagen,
2. medverkat i en utredning enligt lagen, eller
3. avvisat eller fogat sig i arbetsgivarens trakasserier eller sexuella trakasserier.

Förbudet gäller också i förhållande till den som hos arbetsgivaren

1. gör en förfrågan om eller söker arbete,
2. söker eller fullgör praktik, eller
3. står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft.

Den som i arbetsgivarens ställe har rätt att besluta i frågor som rör någon som avses i första eller andra stycket ska likställas med arbetsgivaren.

19 § Den som påstås ha handlat i strid med bestämmelserna i 2 kap. 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 eller 17 § eller 3 kap. 15 eller 16 §, får inte utsätta en enskild person för repressalier på grund av att han eller hon

1. anmält eller påtalat ett sådant handlande,
2. medverkat i en utredning enligt lagen, eller
3. avvisat eller fogat sig i trakasserier eller sexuella trakasserier från den som påstås ha diskriminerat.

3 kap. Aktiva åtgärder

Arbetslivet

Samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare

1 § Arbetsgivare och arbetstagare ska samverka om aktiva

åtgärder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, och särskilt motverka diskriminering i arbetslivet på sådana grunder.

2 § Arbetsgivare och arbetstagare ska särskilt verka för att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. De ska också främja lika möjligheter till löneutveckling för kvinnor och män.

Ett arbete är att betrakta som likvärdigt med ett annat arbete om det utifrån en sammantagen bedömning av de krav arbetet ställer samt dess natur kan anses ha lika värde som det andra arbetet. Bedömningen av de krav arbetet ställer ska göras med beaktande av kriterier som kunskap och färdigheter, ansvar och ansträngning. Vid bedömningen av arbetets natur ska särskilt arbetsförhållandena beaktas.

Målinriktat arbete

3 § Arbetsgivaren ska inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Närmare föreskrifter om arbetsgivarens skyldigheter finns i 4-13 §§.

Arbetsförhållanden

4 § Arbetsgivaren ska genomföra sådana åtgärder som med hänsyn till arbetsgivarens resurser och omständigheterna i övrigt kan krävas för att arbetsförhållandena ska lämpa sig för alla arbetstagare oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

5 § Arbetsgivaren ska underlätta för både kvinnliga och manliga arbetstagare att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

6 § Arbetsgivaren ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon arbetstagare utsätts för trakasserier eller repressalier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller för sexuella trakasserier.

Rekrytering

7 § Arbetsgivaren ska verka för att personer oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning ges möjlighet att söka lediga anställningar.

8 § Arbetsgivaren ska genom utbildning, kompetensutveckling och andra lämpliga åtgärder främja en jämn fördelning mellan kvinnor och män i skilda typer av arbete och inom olika kategorier av arbetstagare.

9 § När det på en arbetsplats inte råder en i huvudsak jämn fördelning mellan kvinnor och män i en viss typ av arbete eller inom en viss kategori av arbetstagare, ska arbetsgivaren vid nyanställningar särskilt anstränga sig för att få sökande av det underrepresenterade könet. Arbetsgivaren ska försöka se till att andelen arbetstagare av det underrepresenterade könet efter hand ökar.

Första stycket ska dock inte tillämpas, om särskilda skäl talar emot sådana åtgärder eller åtgärderna rimligen inte kan krävas med hänsyn till arbetsgivarens resurser och omständigheterna i övrigt.

Lönefrågor

10 § I syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga skillnader i lön och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män ska arbetsgivaren vart tredje år kartlägga och analysera

- bestämmelser och praxis om löner och andra anställningsvillkor som tillämpas hos arbetsgivaren, och

- löneskillnader mellan kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt.

Arbetsgivaren ska bedöma om förekommande löneskillnader har direkt eller indirekt samband med kön. Bedömningen ska särskilt avse skillnader mellan

- kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika, och

- grupp med arbetstagare som utför arbete som är eller brukar anses vara kvinnodominerat och grupp med arbetstagare som utför arbete som är att betrakta som likvärdigt med sådant arbete men inte är eller brukar anses vara kvinnodominerat.

11 § Arbetsgivaren ska vart tredje år upprätta en handlingsplan för jämställda löner och där redovisa resultatet av kartläggningen och analysen enligt 10 §. I planen ska anges vilka lönejusteringar och andra åtgärder som behöver vidtas för att uppnå lika lön för arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. Planen ska innehålla en kostnadsberäkning och en tidsplanering utifrån målsättningen att de lönejusteringar som behövs ska genomföras så snart som möjligt och senast inom tre år.

En redovisning och en utvärdering av hur de planerade åtgärderna genomförts ska tas in i efterföljande handlingsplan.

Skyldigheten att upprätta en handlingsplan för jämställda löner gäller inte arbetsgivare som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än 25 arbetstagare.

12 § Arbetsgivaren ska förse en arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal med den information som behövs för att organisationen ska kunna samverka vid kartläggning, analys och upprättande av handlingsplan för jämställda löner.

Avser informationen uppgifter om lön eller andra förhållanden som berör en enskild arbetstagare gäller reglerna om tystnadsplikt och skadestånd i 21, 22 och 56 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. I det allmännas verksamhet tillämpas i stället 10 kap. 11–14 §§ och 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
Lag (2009:526).

Jämställdhetsplan

13 § Arbetsgivaren ska vart tredje år upprätta en plan för sitt jämställdhetsarbete. Planen ska innehålla en översikt över de åtgärder enligt 4-9 §§ som behövs på arbetsplatsen och en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som arbetsgivaren avser att påbörja eller genomföra under de kommande åren.

Planen ska också innehålla en översiktlig redovisning av den handlingsplan för jämställda löner som arbetsgivaren ska göra enligt 11 §.

En redovisning av hur de planerade åtgärderna enligt första stycket har genomförts ska tas in i efterföljande plan.

Skyldigheten att upprätta en jämställdhetsplan gäller inte arbetsgivare som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än 25 arbetstagare.

Utbildning

Målinriktat arbete

14 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/

En utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (1985:1100), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska inom ramen för denna verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

Närmare föreskrifter om utbildningsanordnarens skyldigheter finns i 15 och 16 §§.

14 § /Träder i kraft I:2011-07-01/

En utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska inom ramen för denna verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

Närmare föreskrifter om utbildningsanordnarens skyldigheter finns i 15 och 16 §§. Lag (2010:861)

Att förebygga och förhindra trakasserier

15 § En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev eller student som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier.

Likabehandlingsplan

16 § En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska varje år upprätta en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier som avses i 15 §. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året.

En redovisning av hur de planerade åtgärderna enligt första stycket har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

4 kap. Tillsyn

Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannens uppgifter

1 § Diskrimineringsombudsmannen ska utöva tillsyn över att denna lag följs. Ombudsmannen ska i första hand försöka få dem som omfattas av lagen att frivilligt följa den.

Bestämmelser om ombudsmannens uppgifter finns också i lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen.

2 § Av 6 kap. 2 § framgår att Diskrimineringsombudsmannen får föra talan i domstol för en enskild som medger det.

Uppgiftsskyldighet

3 § Den som omfattas av förbuden mot diskriminering och repressalier, av skyldigheten att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier eller av bestämmelserna om aktiva åtgärder i denna lag är skyldig att på begäran av Diskrimineringsombudsmannen

1. lämna de uppgifter om förhållandena i verksamheten som kan ha betydelse för tillsynen,
2. lämna uppgifter om meriter när ombudsmannen biträder en begäran av en enskild enligt 2 kap. 4 eller 8 §,
3. ge ombudsmannen tillträde till arbetsplatser eller andra

lokaler där verksamheten bedrivs för undersökningar som kan ha betydelse för tillsynen, och

4. komma till överläggningar med ombudsmannen.

Skyldigheten enligt 1-3 gäller inte om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl som talar däremot.

Vite

4 § Den som inte rättar sig efter en begäran enligt 3 § får av Diskrimineringsombudsmannen föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet. Ett beslut om vitesföreläggande får överklagas hos Nämnden mot diskriminering.

5 § Den som inte fullgör sina skyldigheter i fråga om aktiva åtgärder enligt 3 kap. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15 eller 16 § kan vid vite föreläggas att fullgöra dem. Ett sådant föreläggande meddelas av Nämnden mot diskriminering på framställning av Diskrimineringsombudsmannen. Föreläggandet kan riktas även mot staten som arbetsgivare eller som huvudman för utbildningsverksamhet.

Om ombudsmannen förklarat sig inte vilja göra en framställning till nämnden om vitesföreläggande, får en central arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal göra en framställning i fråga om aktiva åtgärder i arbetslivet enligt 3 kap. 4-13 §§.

I framställningen ska anges vilka åtgärder som bör åläggas den som framställningen riktas mot, vilka skäl som åberopas till stöd för framställningen och vilken utredning som har gjorts.

Överklagandeförbud

6 § Andra beslut av Diskrimineringsombudsmannen enligt denna lag än beslut om vitesförelägganden enligt 4 § får inte överklagas.

Nämnden mot diskriminering

Nämndens uppgifter

7 § Nämnden mot diskriminering prövar framställningar om vitesförelägganden enligt 5 § och överklaganden av beslut om vitesförelägganden enligt 4 §. Vid handläggningen av ärendena tillämpas 8-15 §§.

Handläggningen av en framställning om vitesföreläggande

8 § Den som en framställning om vitesföreläggande riktas mot ska föreläggas att inom en viss tid yttra sig över framställningen och lämna de uppgifter om förhållandena i sin verksamhet som Nämnden mot diskriminering behöver för sin prövning.

När en arbetstagarorganisation gjort framställningen ska Diskrimineringsombudsmannen ges tillfälle att yttra sig.

9 § Nämnden mot diskriminering ska se till att ärendena blir tillräckligt utredda. När det behövs ska nämnden låta komplettera utredningen. Överflödiga utredningar får avvisas.

10 § Ärendena hos Nämnden mot diskriminering avgörs efter muntlig förhandling, utom när nämnden anser att någon sådan förhandling inte behövs.

11 § Till en förhandling ska Nämnden mot diskriminering kalla den som gjort framställningen hos nämnden och den som framställningen riktas mot. Om det behövs för utredningen, får nämnden också kalla andra till förhandlingen.

Nämnden får vid vite förelägga den som framställningen riktas mot eller dennes ställföreträdare att inställa sig personligen.

12 § Ett ärende om vitesföreläggande får avgöras, även om den som framställningen riktas mot inte yttrar sig i ärendet, inte medverkar till utredningen eller uteblir från en muntlig förhandling.

Om Diskrimineringsombudsmannen eller den arbetstagarorganisation som gjort framställningen om vitesföreläggande uteblir från en förhandling, förfaller framställningen om vitesföreläggande.

13 § Nämnden mot diskriminering får vid avgörandet av ett ärende om vitesföreläggande ålägga den som framställningen riktas mot att vidta andra åtgärder än sådana som begärts i framställningen, om de andra åtgärderna inte är uppenbart mera betungande för denne.

I beslutet ska nämnden ange hur och inom vilken tid åtgärderna ska påbörjas eller genomföras.

Nämndens beslut ska vara skriftligt och delges den som framställningen riktas mot.

Handläggningen av ett överklagat beslut om vitesföreläggande

14 § Vid handläggningen av ett överklagat beslut om vitesföreläggande tillämpas 9 och 10 §§.

15 § Till en förhandling ska Nämnden mot diskriminering kalla den som har överklagat beslutet om vitesföreläggande och Diskrimineringsombudsmannen. Om det behövs för utredningen, får nämnden också kalla andra till förhandlingen.

Nämnden får vid vite förelägga den som har överklagat beslutet eller dennes ställföreträdare att inställa sig personligen.

Överklagandeförbud

16 § Beslut enligt denna lag av Nämnden mot diskriminering får inte överklagas.

Utdömande av vite

17 § Talan om utdömande av vite som har förelagts enligt denna lag förs vid tingsrätt av Diskrimineringsombudsmannen.

I mål om utdömande av vite får tingsrätten bedöma även vitets lämplighet.

Överklagandenämnden för högskolan

18 § Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten, en kommun eller ett landsting som huvudman får, i fråga om utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot

1. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § första stycket, om beslutet avser

a. tillträde till utbildning,

b. tillgodoräknande av utbildning,

c. anstånd med studier eller fortsättning av studier efter studieuppehåll,

- d. byte av handledare,
  - e. indragning av handledare och andra resurser vid utbildning på forskarnivå,
  - f. utbildningsbidrag för doktorander, eller
  - g. en ingripande åtgärd mot en student,
2. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § andra stycket, eller
  3. förbudet mot repressalier i 2 kap. 19 §.

Om överklagandenämnden finner att det överklagade beslutet strider mot något av förbuden och att detta kan antas ha inverkat på utgången, ska beslutet undanröjas och ärendet, om det behövs, visas åter till universitetet eller högskolan för ny prövning.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, ska överklagande ske i den där föreskrivna ordningen i stället för enligt första stycket.

19 § Beslut enligt denna lag av Överklagandenämnden för högskolan får inte överklagas.

5 kap. Ersättning och ogiltighet

Ersättning

1 § Den som bryter mot förbuden mot diskriminering eller repressalier eller som inte uppfyller sina skyldigheter att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier eller sexuella trakasserier enligt denna lag ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär. När ersättningen bestäms ska särskilt syftet att motverka sådana överträdelser av lagen beaktas. Ersättningen ska betalas till den som kränkts av överträdelsen.

En arbetsgivare som bryter mot 2 kap. 1 första stycket eller 18 § ska också betala ersättning för den förlust som uppkommer. Detta gäller dock inte förlust som uppkommer vid beslut som rör anställning eller befordran.

Om det finns särskilda skäl kan ersättningen sättas ned helt eller delvis.

2 § Om en arbetstagare i verksamhet som avses i 2 kap. 9, 10, 11, 13, 14, 15 eller 17 § diskriminerar någon eller utsätter någon för repressalier ska diskrimineringsersättningen betalas av arbetsgivaren. Den som för annans räkning utför arbete under omständigheter liknande dem i ett anställningsförhållande ska likställas med arbetstagare.

Om en utbildningsanordnare bryter mot 2 kap. 5, 7 eller 19 § ska ersättningen betalas av huvudmannen för verksamheten.

Ogiltighet

3 § Om någon diskrimineras genom en bestämmelse i ett individuellt avtal eller i ett kollektivavtal på ett sätt som är förbjudet enligt denna lag, ska bestämmelsen jämkas eller förklaras ogiltig om den som diskriminerats begär det. Har bestämmelsen sådan betydelse för avtalet att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt ska gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet förklaras ogiltigt.

Om någon diskrimineras genom uppsägning av ett avtal eller genom en annan sådan rättshandling, ska rättshandlingen förklaras ogiltig om den som diskriminerats begär det.

Om någon diskrimineras genom en ordningsregel eller liknande intern bestämmelse på arbetsplatsen ska bestämmelsen jämkas eller förklaras sakna verkan om den som diskriminerats begär det.

6 kap. Rättegången

Tillämpliga regler

1 § Mål om tillämpningen av 2 kap. 1, 2, 3 eller 18 § ska handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. I sådana mål ska som arbetstagare anses också den som gör en förfrågan om eller söker arbete och den som söker eller fullgör praktik eller står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft. Den hos vilken praktiken eller arbetet utförs eller skulle ha utförts ska anses som arbetsgivare. Detta gäller också när reglerna om tvisteförhandling i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet tillämpas.

Mål om tillämpningen av 2 kap. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 eller 19 § ska prövas av allmän domstol och

handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

Rätt att föra talan

2 § Diskrimineringsombudsmannen, eller en ideell förening som enligt sina stadgar har att ta till vara sina medlemmars intressen och som inte är en sådan arbetstagarorganisation som avses i tredje stycket, får som part föra talan för en enskild som medger det. När ombudsmannen eller föreningen för sådan talan får ombudsmannen eller föreningen i samma rättegång också föra annan talan för den enskilde om han eller hon medger det. I mål enligt 1 § första stycket förs ombudsmannens talan i Arbetsdomstolen. För barn under 18 år som inte har ingått äktenskap krävs vårdnadshavarens eller vårdnadshavarnas medgivande.

För att få föra talan ska föreningen med hänsyn till sin verksamhet och sitt intresse i saken, sina ekonomiska förutsättningar att föra talan och förhållandena i övrigt vara lämpad att företräda den enskilde i målet.

När en arbetstagarorganisation har rätt att föra talan för den enskilde enligt 4 kap. 5 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, får ombudsmannen eller föreningen föra talan bara om arbetstagarorganisationen inte gör det.

Bevisbörda

3 § Om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, är det svaranden som ska visa att diskriminering eller repressalier inte har förekommit.

Preskription

Arbetslivet

4 § Om någon för talan med anledning av uppsägning eller avskedande ska följande bestämmelser i lagen (1982:80) om anställningsskydd tillämpas:

- 40 § om tidsfrist för talan om ogiltigförklaring,

- 41 § om tidsfrist för talan om skadestånd eller andra fordringsanspråk, och

- 42 § om förlorad talerätt på grund av preskription.

Om någon för annan talan mot en arbetsgivare än sådan som avses i första stycket ska följande bestämmelser i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet tillämpas:

- 64 § om tidsfrist för påkallande av förhandling,

- 65 § om tidsfrist för väckande av talan,

- 66 § om förlängd tidsfrist för den som inte företräds av en arbetstagarorganisation, med den skillnaden att den tidsfrist som anges i 66 § första stycket första meningen ska vara två månader, och

- 68 § om förlorad talerätt på grund av preskription.

Om talan rör ersättning med anledning av ett anställningsbeslut som har meddelats av en arbetsgivare med offentlig ställning, räknas tidsfristerna enligt andra stycket från den dag då anställningsbeslutet vann laga kraft.

5 § I mål enligt 1 § första stycket kan

Diskrimineringsombudsmannen avbryta preskription, utom i fall som avser ogiltigförklaring av uppsägning eller avskedande, genom att skriftligen meddela arbetsgivaren att ombudsmannen utnyttjar sin rätt till preskriptionsavbrott. Om preskription avbrutits genom ett sådant meddelande löper ny preskriptionstid enligt 4 § från dagen för avbrottet.

Preskription kan inte avbrytas mer än en gång.

Andra samhällsområden

6 § Annan talan än som avses i 4 § ska väckas inom två år från det att den påtalade handlingen företogs eller en skyldighet senast skulle ha fullgjorts. I annat fall är rätten till talan förlorad.

Om talan rör en person som var under 18 år när handlingen företogs eller skyldigheten senast skulle ha fullgjorts räknas tidsfristen enligt första stycket från den dag då personen fyllde 18 år.

Rättegångskostnader

7 § I mål enligt 1 § andra stycket kan det förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skäligen anledning att få tvisten prövad. Detta gäller dock inte när Diskrimineringsombudsmannen för talan för en enskild enligt 2 §.

I mål enligt 1 § första stycket gäller i stället 5 kap. 2 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Övriga bestämmelser

8 § Om någon för talan med anledning av uppsägning eller avskedande ska följande bestämmelser i lagen (1982:80) om anställningsskydd tillämpas:

- 34 § om en uppsägnings giltighet m.m.,
- 35 § om ett avskedandes giltighet m.m.,
- 37 § om avstängning när en uppsägning eller ett avskedande ogiltigförklarats,
- 39 § första stycket första meningen om anställningsförhållandes upplösning, och
- 43 § första stycket andra meningen och andra stycket om skyndsamt handläggning m.m.

9 § Talan om ersättning med anledning av ett beslut om anställning som har meddelats av en arbetsgivare med offentlig ställning får inte prövas innan anställningsbeslutet har vunnit laga kraft.

10 § Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Diskrimineringsombudsmannen eller en förening för talan enligt denna lag såvitt gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När en enskild för talan enligt denna lag får Diskrimineringsombudsmannen eller en förening inte väcka talan för den enskilde om samma sak.

11 § Rättens avgörande i ett mål där Diskrimineringsombudsmannen eller en förening för talan för en enskild får överklagas av den enskilde, om det får överklagas av ombudsmannen eller föreningen.

När rättsens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig den enskilde eller Diskrimineringsombudsmannen eller föreningen.

Övergångsbestämmelser

2008:567

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. Genom lagen upphävs

- jämställdhetslagen (1991:433),

- lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning,

- lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder,

- lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning,

- lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan,

- lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering, och

- lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

3. De upphävda lagarna gäller fortfarande i fråga om diskriminering och repressalier som ägt rum före ikraftträdandet. De uppgifter som enligt de upphävda lagarna vilar på en ombudsman ska efter ikraftträdandet fullgöras av Diskrimineringsombudsmannen. De uppgifter som enligt de upphävda lagarna vilar på Jämställdhetsnämnden eller Nämnden mot diskriminering ska efter ikraftträdandet fullgöras av Nämnden mot diskriminering.

4. Arbetsgivarens skyldighet enligt 3 kap. 10 § ska fullgöras första gången 2009 eller det år då bestämmelsen första gången blir tillämplig.

5. Arbetsgivarens skyldigheter enligt 3 kap. 11 och 13 §§ ska

fullgöras första gången året närmast efter det kalenderårsskifte då arbetsgivaren sysselsatte minst 25 arbetstagare eller året därefter, om skyldigheten enligt 3 kap. 10 § ska fullgöras det året.

2010:861

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare till utgången av juni 2012.

Socialtjänstlagen (2001:453)

5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper

Äldre människor

4 § /Träder i kraft I:2011-01-01/ Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

6 § Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.

Kommunen ska planera sina insatser för äldre. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer. Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Lag (2009:726).

Lag (2008:962) om valfrihetssystem

1 kap. Lagens tillämpningsområde

Lagens omfattning

1 § Denna lag gäller när en upphandlande myndighet beslutat att tillämpa valfrihetssystem vad gäller tjänster inom hälsovård och socialtjänster, som är upptagna som B-tjänster i kategori

25 i bilaga 3 till lagen (2007:1091) om offentlig upphandling. Lagen gäller dock inte tjänster som omfattas av CPV-kod 85311300-5 (barn- och ungdomsvård) enligt Europaparlamentets och rådets förordning EEG nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om en gemensam terminologi vid offentlig upphandling.

Med valfrihetssystem enligt denna lag avses ett förfarande där den enskilde har rätt att välja den leverantör som ska utföra tjänsten och som en upphandlande myndighet godkänt och tecknat kontrakt med. Den upphandlande myndigheten behöver inte tillämpa samma valfrihetssystem inom alla berörda områden.

Principerna för valfrihetssystem

2 § Den upphandlande myndigheten ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Den upphandlande myndigheten ska iaktta principerna om öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet när den tillämpar valfrihetssystem.

Förvaltningslagens tillämpning

3 § Förvaltningslagen (1986:223) ska inte tillämpas vid handläggningen av ärenden enligt denna lag.

2 kap. Definitioner

1 § Med förfrågningsunderlag avses sådant underlag för ansökan om att delta i ett valfrihetssystem som en upphandlande myndighet tillhandahåller.

2 § Med kontrakt avses ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som

1. sluts mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer,
2. avser tillhandahållandet av tjänster, och
3. undertecknas av parterna eller signeras av dem med en elektronisk signatur.

Kontraktet kan även innehålla andra villkor än ekonomiska.

3 § Med leverantör avses den som på marknaden tillhandahåller tjänster som avses i 1 kap. 1 § första stycket. Med leverantör avses också en grupp av leverantörer.

4 § Med löpande annonsering avses en annons som gäller tills vidare och där det inte anges något sista datum för att komma in med ansökan.

5 § Med offentligt styrda organ avses sådana bolag och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av kommersiell karaktär, och

1. som till största delen finansieras av en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet,
2. vars verksamhet står under kontroll av en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet, eller
3. i vars styrelse eller motsvarande ledningsorgan mer än hälften av antalet ledamöter är utsedda av en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet.

6 § Med tjänst avses sådan tjänst som framgår av 1 kap. 1 § första stycket.

7 § Med upphandlande myndighet avses en kommunal myndighet.

Vid tillämpningen av denna lag ska med upphandlande myndigheter likställas

1. beslutande församlingar i kommuner och landsting,
2. offentligt styrda organ som avses i 5 §,
3. sammanslutningar av en eller flera myndigheter enligt första stycket eller församlingar enligt 1, och
4. sammanslutningar av flera organ enligt 2.

3 kap. Annonsering

Skyldighet att annonsera på nationell webbplats

1 § En upphandlande myndighet som beslutat att inrätta eller förändra ett valfrihetssystem ska annonsera på den nationella webbplats som upprättats för ändamålet. Förfrågningsunderlag ska tillsammans med annonsen finnas tillgängligt på webbplatsen.

Löpande annonsering

2 § Den upphandlande myndigheten ska löpande begära in ansökningar genom annons på den nationella webbplatsen.

4 kap. Förfrågningsunderlagets innehåll

Ekonomisk ersättning

1 § Grunderna för den ekonomiska ersättningen till en leverantör ska framgå av förfrågningsunderlaget.

Särskilda kontraktsvillkor

2 § Den upphandlande myndigheten får ställa särskilda sociala, miljömässiga och andra villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras. Samtliga villkor ska anges i annonsen om valfrietssystem eller i förfrågningsunderlaget.

Ingivande och handläggningstid av ansökan

3 § I annonsen eller förfrågningsunderlaget ska anges på vilket sätt ansökan ska ges in.

4 § I förfrågningsunderlaget ska anges inom vilken tid den upphandlande myndigheten kommer att fatta beslut om godkännande.

5 § För bedömningen av när en handling ska anses inkommen till den upphandlande myndigheten ska gälla vad som sägs i 10 § förvaltningslagen (1986:223).

5 kap. Ansökan om deltagande i ett valfrietssystem

Rätten att få delta i ett valfrietssystem

1 § Fysiska eller juridiska personer kan var för sig eller tillsammans med andra leverantörer lämna en ansökan. Den upphandlande myndigheten får inte ställa upp villkor om att en grupp ska ha en bestämd juridisk form för att få lämna en ansökan. Den upphandlande myndigheten får dock begära att en grupp ska ha en viss juridisk form när den blivit tilldelad kontraktet, om det krävs för att kontraktet ska kunna fullgöras på ett godtagbart sätt.

Tillgång till andra företags kapacitet

2 § En sökande får vid behov åberopa andra företags ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitet i ansökan. Sökanden ska genom att tillhandahålla ett åtagande från företagen i fråga eller på annat sätt kunna visa att han eller hon kommer att förfoga över nödvändiga resurser när kontraktet ska fullgöras.

6 kap. Kommunikation

Kommunikation med elektroniska medel

1 § Vid kommunikation med elektroniska medel ska medlen vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

Rättelse av fel, förtydligande och komplettering

2 § Den upphandlande myndigheten får medge att en sökande rättar en felskrivning eller något annat uppenbart fel i ansökan. Den upphandlande myndigheten får begära att en ansökan förtydligas eller kompletteras.

7 kap. Uteslutning av sökande

Omständigheter som får medföra uteslutning av sökande

1 § Den upphandlande myndigheten får utesluta en sökande som

1. är i konkurs eller likvidation, är under tvångsförvaltning eller är föremål för ackord eller tills vidare har inställt sina betalningar eller är underkastad näringsförbud,
2. är föremål för ansökan om konkurs, tvångslikvidation, ackord eller annat liknande förfarande,
3. genom lagakraftvunnen dom är dömd för brott som avser yrkesutövningen,
4. har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och den upphandlande myndigheten kan visa detta,
5. inte har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i hemlandet eller annan stat inom EES-området, eller
6. i något väsentligt hänseende har låtit bli att lämna begärda upplysningar eller lämnat felaktiga upplysningar som begärts

med stöd av denna paragraf.

Om sökanden är en juridisk person, får sökanden uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för sådant brott som avses i första stycket 3 eller gjort sig skyldig till sådant fel som avses i första stycket 4.

Den upphandlande myndigheten får begära att en sökande visar att det inte finns någon grund för att utesluta denne med stöd av första stycket 1, 2, 3 eller 5.

Intyg och bevis som gäller sökande

2 § Den upphandlande myndigheten ska som bevis för att det inte finns grund för att utesluta en sökande godta utdrag ur ett officiellt register eller annan likvärdig handling när det gäller ett förhållande som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3 och intyg från behörig myndighet när det gäller ett förhållande som avses i 1 § första stycket 5.

Om sådana handlingar eller intyg som avses i första stycket inte utfärdas i sökandens hemland eller ursprungsland eller inte omfattar samtliga de fall som avses i 1 § första stycket 1-3 kan de ersättas med en utsaga som har avgetts på heder och samvete eller av en liknande försäkran.

Om en sökande är registrerad i en officiell förteckning över godkända leverantörer i ett land inom EES, ska den upphandlande myndigheten utgå från att sökanden inte kan uteslutas som leverantör enligt 1 § första stycket 1-5.

8 kap. Godkännande och ingående av kontrakt

Beslut om godkännande

1 § Den upphandlande myndigheten ska godkänna samtliga sökande som uppfyller de krav som angetts i annonsen och förfrågningsunderlaget och som inte har uteslutits med stöd av 7 kap. 1 §.

Underrättelse om beslut

2 § När beslut fattats om huruvida en sökande får delta i valfrihetssystemet ska den upphandlande myndigheten snarast möjligt lämna underrättelse till sökanden om beslutet och skälen för det.

En sådan underrättelse ska lämnas till sökandena även när den upphandlande myndigheten beslutar att avbryta inrättandet av valfrihetssystemet.

Om den upphandlande myndigheten beslutar att inte godkänna sökanden som leverantör i valfrihetssystemet ska den upphandlande myndigheten lämna upplysningar om hur rättelse söks.

Tecknande av kontrakt

3 § Sedan den upphandlande myndigheten lämnat sitt godkännande, ska myndigheten utan dröjsmål teckna kontrakt med leverantören.

9 kap. Information och ickevalsalternativ

Den upphandlande myndighetens informationsansvar

1 § Den upphandlande myndigheten ska till enskilda lämna information om samtliga leverantörer som myndigheten tecknat kontrakt med inom ramen för valfrihetssystemet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

Ickevalsalternativ

2 § För den enskilde som inte väljer leverantör ska den upphandlande myndigheten tillhandahålla ett ickevalsalternativ.

10 kap. Rättsmedel m.m.

Rättelse

1 § En leverantör, som gör gällande att en upphandlande myndighet brutit mot en bestämmelse i denna lag, får ansöka om rättelse hos allmän förvaltningsdomstol.

Endast den sökande som inte godkänts får ansöka om rättelse av den upphandlande myndighetens beslut enligt 8 kap. 1 §.

En ansökan om rättelse ska inges skriftligen.

2 § Om den upphandlande myndigheten brutit mot någon bestämmelse i denna lag och detta medfört att en leverantör lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta om att den upphandlande myndigheten ska vidta rättelse.

Behörig domstol

3 § En ansökan om rättelse enligt 1 § ska göras hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den upphandlande myndigheten har sitt hemvist.

En ansökan enligt 1 § andra stycket ska ha kommit in till allmän förvaltningsdomstol inom tre veckor från det att underrättelse lämnats enligt 8 kap. 2 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2009:856).

Förbud mot överklagande

4 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Skadestånd

5 § En upphandlande myndighet som inte följt bestämmelserna i denna lag ska ersätta sökanden för därigenom uppkommen skada. Skadeståndstalan som grundar sig på beslut enligt 8 kap. 1 § ska väckas inom ett år från det att den upphandlande myndigheten beslutat att inte godkänna sökanden.

Talan om skadestånd ska väckas vid allmän domstol.

Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

Undantag från rättelse och skadestånd

6 § Bestämmelserna i detta kapitel om rättelse eller skadestånd gäller inte den upphandlande myndighetens beslut om information och ickevalsalternativ.

Tillsyn

7 § Regeringen utser en myndighet att utöva tillsyn över valfrihetssystem enligt denna lag.

8 § Tillsynsmyndigheten får inhämta sådana upplysningar från de upphandlande myndigheterna som är nödvändiga för tillsynen. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom ett skriftligt förfarande. Om det på grund av materialets omfång, brådska eller något annat förhållande är lämpligare, får upplysningarna i stället inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten

eller muntligen.

9 § En upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn.

Träder i kraft 1 januari 2009

Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.

God ortnamnsed

4 § Vid statlig och kommunal verksamhet skall god ortnamnsed iakttas. Detta innebär att- hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl,
- ortnamn i övrigt stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet, om inte hävdvunna stavningsformer talar för annat,
- påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn, och
- svenska, samiska och finska namn så långt möjligt används samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Namn som godkänts för offentlig kartproduktion skall även i andra sammanhang användas i sin godkända form. Lag (2000:265).

Sametingslagen (1992:1433)

2 kap. Sametinget

Sametingets uppgifter

1 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/ Sametinget ska verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Till Sametingets uppgifter hör särskilt att

1. besluta om fördelningen av statens bidrag och av medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande,
2. utse den styrelse för sameskolan som avses i 8 kap. 6 § skollagen (1985:1100),
3. fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet,
4. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,
5. informera om samiska förhållanden, och
6. utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning. Lag (2009:725).

1 § /Träder i kraft I:2011-07-01/ Sametinget ska verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Till Sametingets uppgifter hör särskilt att

1. besluta om fördelningen av statens bidrag och av medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande,
2. utse ledamöterna i Sameskolstyrelsen,
3. fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet,
4. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,
5. informera om samiska förhållanden, och
6. utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning. Lag (2010:868).

Grundskoleförordningen (1994:1194)

Tvåspråkig undervisning

7 § För elever som har ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna får en kommun anordna delar av undervisningen i årskurserna 1-6 på umgängesspråket (tvåspråkig undervisning). För elever med finska som umgängesspråk får sådan undervisning anordnas även i årskurserna 7-9.

Under den sammanlagda tid som tvåspråkig undervisning anordnas får högst hälften anordnas på umgängesspråket. Undervisningen skall planeras så att undervisningen på svenska successivt ökar under utbildningstiden.

I 8 kap. sameskolförordningen (1995:205) finns bestämmelser om integrerad samisk undervisning i grundskolan. Förordning (1997:599).

Modersmålsundervisning

9 § Om en eller båda av elevens vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven, ska eleven få undervisning i detta språk som ett ämne (modersmålsundervisning), om

1. eleven har grundläggande kunskaper i språket, och
2. eleven önskar få sådan undervisning.

Modersmålsundervisning i samiska, finska, meänkieli, romani chib eller jiddisch ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Detsamma gäller en elev som är adoptivbarn och som har ett annat modersmål än svenska.

I 5 kap. 2 och 3 §§ finns bestämmelser om studiehandledning på elevens modersmål. Förordning (2008:97).

10 § Modersmålsundervisning kan anordnas

1. som språkval,
2. som elevens val,
3. inom ramen för skolans val, eller
4. utanför timplanebunden tid.

Modersmålsundervisning får inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från utlandet kan dock få modersmålsundervisning i två språk, om det finns särskilda skäl.

Vid modersmålsundervisning i samiska skall den kursplan för samiska användas som Statens skolverk med stöd av 3 kap. 6 § sameskolförordningen (1995:205) har fastställt. Förordning (2002:1010).

11 § Om modersmålsundervisning för en elev anordnas utanför timplanebunden tid, har eleven rätt att få sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under sin skoltid inom det offentliga skolväsendet. Eleven har dock rätt till undervisning under längre tid, om eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning.

Begränsningen gäller inte modersmålsundervisning i samiska, finska, meänkieli, romani chib, jiddisch eller ett nordiskt språk. Förordning (2008:97).

12 § Om beslut fattas att modersmålsundervisning för en elev skall anordnas inom ramen för skolans val eller utanför timplanebunden tid skall samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare före beslutet. Förordning (1997:599).

13 § En kommun är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk, endast om det finns en lämplig lärare.

En kommun är skyldig att anordna sådan undervisning om minst fem elever önskar undervisning i språket. När det gäller samiska, finska, meänkieli, romani chib eller jiddisch är kommunen skyldig att anordna modersmålsundervisning även om antalet elever är mindre än fem. Förordning (2008:97).

Skollagen (2010:800)

8 kap Förskolan

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

9 kap Förskoleklassen

Modersmål

10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

10 kap Grundskolan

Modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever önskar sådan undervisning i det språket.

Träder i kraft 1 juli 2011

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården. Lag (1997:142).

2 b § /Upphör att gälla U:2011-01-01/

Patienten ska ges individuellt anpassad information om

1. sitt hälsotillstånd,
2. de metoder för undersökning, vård och behandling som finns,
3. sina möjligheter att välja vårdgivare och utförare inom den offentligt finansierade hälso- och sjukvården, samt
4. vårdgarantin.

Om informationen inte kan lämnas till patienten ska den i stället lämnas till en närstående till patienten. Informationen får dock inte lämnas till patienten eller någon närstående om det finns hinder för detta i 25 kap. 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i 2 kap. 8 § andra stycket eller 9 § första stycket lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Lag (2010:243).

2 b § /Träder i kraft I:2011-01-01/

Patienten ska ges individuellt anpassad information om

1. sitt hälsotillstånd,
2. de metoder för undersökning, vård och behandling som finns,
3. sina möjligheter att välja vårdgivare och utförare inom den offentligt finansierade hälso- och sjukvården, samt
4. vårdgarantin.

Om informationen inte kan lämnas till patienten ska den i stället lämnas till en närstående till patienten. Informationen får dock inte lämnas till patienten eller någon närstående om det finns hinder för detta i 25 kap. 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i 6 kap. 12 § andra stycket eller 13 § första stycket patientsäkerhetslagen (2010:659). Lag (2010:662).

2 e § Där det bedrivs hälso- och sjukvård skall det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att god vård skall kunna ges. Lag (1998:1660).